

කවායනසාරය.

වැලි තොට

විද්‍යානායකපරිච්ඡේදනාධිපති

ආ වා යයි

උසස්කම් මහා විද්‍යාල සභාපතිවරයාණන් වහන්සේ
නායක සාමාජිකයන් විසින් ලියන ලද
ස න් න ස හි ත යි

නවවීරවරු

බණ්ඩාරවැව්

අ ම ර සි හ ස්වා මි න්

වි සි න්

සිහිපත්තුවලා සකස්කරන ලදී

බී. ආස්. පී. රජකරුණාචාර්යවරයා
කර්තෘවරයා වශයෙන්

වැලි තොට

විද්‍යාරතනාකර

සන්ත්‍රාලයෙහි මුද්‍රණය
කරවන ලදී

සංඥාපනිය.

කලායතන සාරය— මෙම මාගධි ව්‍යාකරණ ශ්‍රත්ථය ව්‍යාකරණාදියහා පාලිසංස්කෘතාදි නානාකෘෂා විජ්‍යාත යෙහි අතිශය පටුනියක්ඇතිවූ කලායතන හෙදයෙහිද කතීෂ්‍යවූ වූරුමරවේ ආවායයි මහායසනම් මහාසථි රතෙතෙකුත්විසින් 'ජංඝදය' නම් සංස්කෘත' ශ්‍රත්ථය ඇසුරුකොට කරණලද්දේයි—

මෙහිකාලය බාලාවතාර රූපසිඛි සමකිච්ඡතා වු ලලිතිරුත්ති යන ආදි ශ්‍රත්ථවලට පසුවත් කලායතන හෙද විකාදියට පුරුණවත් කියතැක්කේයි—

ප්‍රමාණයෙන් ගාථා හැත්තෑගණනකින් යුත් කුඩාශ්‍රත්ථයක් වුවත් සාමාන්‍ය නිර්දේශ අවකාශ නිර්දේශ කිහිප නිර්දේශ කාරක නිර්දේශ සමාස නිර්දේශ නිත නිර්දේශවශයෙන් පරිච්ඡේද සහකවබෙදනලද ඉතා ගමිතිර ශ්‍රත්ථයෙක්වෙයි— ඒඒ පරිච්ඡේදවල ව්‍යාකරණ ලක්ෂණ දක්වාතිබෙනපරිදි ප්‍රාඥයන් විසින් ප්‍රශංසාකලම නාසි— මගද විශරණ. ඉගැත්මෙහි තත්පරවූ අවුතිකයන්ට මේපොත අතිප්‍රයෝජනවූත් සත්තයක්නැතිව ප්‍රයෝජනගැන්ම අතිශයින්මඋගතව වෙයි—මෙය ගමෙකුත් විසින් උද්ග්‍රහණ ධාරණාදිය කලහොත් මාගධි ව්‍යාකරණයෙහිහා නෙවලාබුදුවදන්හිද අතිශය කොශලයක් ඇතිවීම නිසායි—

එහෙයින් අවුතිකයන්ගේ දැනගැන්ම සඳහාද කොස් ගොඩ ඒ. ඩී. ඇස්. විජයතුණ චෛද්‍යරත්න මහතා විසින් ගැඹුරු විශරණ පොතක් සත්තකොට දුනමැනවැයි ඇරයුතිසාද වැලිතොට විදේශභාෂා පරිච්ඡේදනාධිපති පාලි ව්‍යාකරණපොත්ගයියක් සත්තකලාවූ ආවායයි උකතම මහාතිසා අරිශ්වංසධර්ම සෑණතිලක නායක සමාමිඤ්ඤත් වහන්සේවිසින් තමන්ගිහි බණ්ඩාරමුල්ලේ අමරසිංහ ගතිතුමන් වහන්සේභාසමග මෙමසන්නය ලියනලද්දේයි—
*මේයින් ලැයිගතැති ප්‍රයෝජන පොතරුගෙණ බැලූකල

දකගන්ව හැකිභූතයින් ඒගැණ නිසිවක් නොකියමු—

තවද ප්‍රමාද ක්‍රමාදියෙන්වූ යම්යම් වරද සියලු පුහුදත් පඬුවරුන්ගෙන්ම විගහැක්කේයි—එසේම මෙහිදු ප්‍රමාද ක්‍රමාදියෙන්වූ වරද ඇතත් පඬුවරු නියෝජ්‍යවරුනම් සලකත්වා—

මේ වගට,

ඕ. ඇස්. පි. රජකරුණා

බ්‍රහ්මචරි කාර්තව්‍ය මමය-

වසි 1892 ක්වූ ජූලි

මස 2 වෙනිදිනදිස-

සුබිපත්‍යය

පිට	පෙළ	අනුබ	අනුබ
1	15 ...	විදු	මම.
5	5 ...	පටිභවනති	භවනති
6	11 ...	වනෙඉවගණේ	අත්තනො ගෙගෙවිගර
		ව්‍යවහරති)	සෞඤ්‍යනිවෙසනෙතිසිදති
„	25 26()		වැඩිති
7	16 ...	අත්තේ	ඇත්තේ
9	13 ...	අධ්‍යයනෙ	අධ්‍යයනෙ
10	15 ...	නොලැබෙන්නේ)	නොලැබෙනේ) මේ
„	22 ...	අවිභාසනි	අවිභාසනි
14	27 ...	සියත්තනාදි	පරේෂ්‍යාදි
17	18 ...	සත්තම්	සත්තම්
19	8 ...	ප්‍රත්‍යයනාදි	ප්‍රත්‍යන්තනාදි
22	4 ...	භාවයන්ති ආධාර	භාවයන්තිද ආධාරයෙ
		යෙති,	සිද.
28	15 ...	කම්මපච්චනියස,	එන) කම්මපච්චනියස එන,
36	9 ...	කොගෙතුං	කෝගෙතු

සත් සත් කඩායනකාරය

නමෝගය

කතවතො අගතතො සමම සම්මුදධය.

- 1 පුද්ගලයන්ගේ, නවාගතයන්ගේ
යො පබොධය විස්තර, කාරං ගත්තා නමාමි නං.
- 2 අසම්බන්ධයෙන්, පානුහුනො විසෙසනො
දිප්තෝනමුරු බව, කලෙ තොනා නමාමි නං.
- 3 අසාසවද්දයෙන්, බුබො රුගතන්තිබුගේ
සිලගතො හිතද්දී, ජනාලිං යො නමාමි නං.
- 4 කාලායන මහාචාර්ය, කලායන විධායකො
මුණිවරුන්ගේ පසුපස, අසෙස්සොයො නමාමි නං.
- 5 විමුක්තපද්මාරාම, මහාචාර්ය මහාමාත්‍ය
විනෙසි මමම, ගමාදො නං නමෙ ගරු.
- 6 කොපිදො යො මහාචාර්ය, සුදුණුනාද සම්පසුකො
විනෙසි මෙ ගරු බව, විනයෙසු නමාමි නං.
- 7 නායකත්වයේ උපාය, වංසමාලො මුරමිතිකා
උපරිකායොසි මෙ පෙකො, විනයාදො නමාමි නං.
- 8 බලෙම විමලසාරාධිකාරී, නායකත්වයේ විදු
යො හිමිකිසුකාලං, සික්කාපෙසි නමාමි නං.
- 9 විපස්සිනාමකො චේර, පාදො යො සත්වමාසිකො
මම සත්තානාසාය, විනෙසි පණමාමි නං.
- 10 යොමන්තිභාසුචෙදසුදු, භොතාධිකාරීකප්පිකොසුසි
සික්කාසක්කප්පිකායං, මං යො විජයනං සදු.
- 11 මහායෝගි නාමො, මහාචාර්ය විමනා
තිරුගතිවිදුතා බව, විනයාදි නායකසුදු.
- 12 කතකාලායන සාරසා, බුබුච්චිපද්ධියො
කරිසාමි ගම්මානං, වතබ්බතං දිප්තාසනං.

1 මුනිඤ්ඤකානමංමොහං, හන්ඤාබොධෙසිපඤ්ඤා
ජනං සම්මරංසිති, සො සම්මාලොකු මං ජිනො

2 මාගධිකාය බාලානං, බුඛ්ඤා බුඛ්ඤාසනෙ
චක්ඛං කල්පායන සාරං, නිසසාය ජංඤ්ඤාසනං

(මේග්‍රන්ථකාරකාලායසීනෙමේ අභිමත සිත්තට නිමිති වූ ඉභදෙවනානුසමරණය කරනුපිණිස “මුනිඤ්ඤකා,, යන අදිය කිය)

1 මුනිඤ්ඤකා, (යම්) මුනිඤ්ඤකායන සුයසීයෙක්නෙ මේ; සම්මරංසිති, සම්මරංසිතිනරගමිගෙන්; නමිං, අභිකාර සද්ධා; මොහං, අවිද්‍යාව; හන්ඤා, නසා; පඤ්ඤා, පිටුම්බලය; ජනං, (භික්ෂු) ජනයා; බොධෙසි, ප්‍රබෝධකළයෙක්ද; ජිනො, (පශ්මරුන්) ජයගත්තාවූ, සො, ඒ සභීඤ්ඤායන සුයසීනෙමේ; මං, මා; සම්මාලොකු, මහාකොට රක්ෂාකෙරේවා

(යම් සභීඤ්ඤායන සුයසීයෙක්නෙමේ දහමිනැමැති රැසින් මොහතැමැති අදුර නසා විනෙස ජනතැමැති පද්මය ප්‍රබෝධකළයෙක්ද පශ්මරුන් ජයගත් ඒ සභීඤ්ඤායන සුයසීයෙක් මා මහාකොට රක්ෂාකෙරේවා)

2 බුඛ්ඤාසනෙ, බුද්ධස්තෙති; බාලානං, අවිද්‍යාත්මක; බුඛ්ඤා, අවබෝධයපිණිස; ජංඤ්ඤාසනං, ජංඤ්ඤාසනම් ප්‍රකරණය; නිසසාය, නිසසායකොට; මාගධිකාය, මාගධිකායානෙත්; කල්පායනසාරං, කල්පායනසාරනම් ප්‍රකරණයක්; චක්ඛං, කියන්නෙමි

(බුද්ධස්තෙති අවිද්‍යාත්මකත්ම දහමැත්ම සද්ධා ජංඤ්ඤාසනම් සංස්කෘත ග්‍රන්ථය නිසා මාගධිකායානෙත් කල්පායනසාරනම් ප්‍රකරණයක් කියන්නෙමි)

(දැන් ප්‍රතිශ්ඤාකරණලදපරිද්දෙන් ප්‍රකරණය කියනුපිණිස “කතනාදො භවති ආබ්‍යානං,, යන අදිය කිය)

- 3 කතනාදො, යථි ආබන්තං, කිත්ඤ්ඤාසස්ස නස්තං
සප්පතො නඤ්ඤා පඨමා, අඤ්ඤා විච්ඡෙදා.~
- 4 කතනාදො, යථි ආබන්තං, නස්තං විච්ඡෙදා
සාමිච්ඡෙදා කිත් සමාසො, ඛිලො ජාතිප්පෙසකො.~
- 5 කිනාදි වාචකානාම, ගොණා තෙව විසෙසණා
වුච්ඡාසාදිපරංසඛිකං, සෙසා ලිඛිතාදිගාහිනො.~

3 යථිකතනාදො, යම් කතනාදි (අදි) යෙක්ති; ආබන්තං, ආබන්තයද; කිත්, කිතකයද; සමාසො, සමාසයද; නස්තං, නස්තයද; යන මොහු, අස්ස, වෙද්ද; සො, ඒ අඤ්ඤායෙනම; ප්‍රතො, උක්තනමිති; නඤ්ඤා, එති; අඤ්ඤා විච්ඡෙදයා, අඤ්ඤායාගේ නිසර්ගය පිණිස; පඨමා, ප්‍රථමා විභක්තිවි.~

(යම් කතනාදි අදි යෙක්ති ආබන්ත කිතක සමාස න සිතයෝ වෙද්ද ඒ අඤ්ඤායෙනම උක්තනමි- ඒ උක්ත විෂයෙහි ස්වාභී ප්‍රචය ලිඛිත සඛික ප්‍රමාණ ලක්ෂණවූ අදි සාමාන්‍යයාගේ සිහියපිණිස ප්‍රථමා විභක්තිවි- මෙහි විසර්ගබාලාවතාරයෙහි කාරකපරිච්ඡෙදයෙක්ද නතනසුතු)

4 ආබන්තං, ආබන්තයෙනම; කතනාදො, කතනාදියෙක්තිවි; නස්තං, නස්තයෙනම; අඤ්ඤා විච්ඡෙදා, අඤ්ඤා විච්ඡෙදයෙන් තොරවූ කතනාදි අදි යෙක්ති වි; කිත්, කිතකයෙනම; සාමිච්ඡෙදා, සාමිච්ඡෙදයෙන් විච්ඡෙදා විසර්ගයෙනම, අභිලො, සියලුනන්තිවි; ජාතිප්පෙසකො, (ඒ ආබන්තාදිහු) සාමාන්‍ය විශේෂයෙක්ති වෙත්.~

(ආබන්තය කතනාදි යෙක්තිද කතනාදියෙක්තිද වි- නස්තය අඤ්ඤා විච්ඡෙදයෙන් තොරය හැර සෙසු කාරකයෙක්තිද සාමි විභක්තියෙක්තිද වි- කිතකය සාමි විභක්තිය හැර අභිලො යෙක්තිවි- සමාසයෙනම අභිලො යෙක්තිද සාමි විභක්තියෙක්තිද වි- ඒ ආබන්තාදිහු සාමාන්‍ය විශේෂයෙක්ති වෙති- විසර්ග බාලාවතාරයෙහි කිතසිත් දනසුතු)

5 කිනාදි, කිතකාදිහු; වාචකානාම, වාචකනමිතිවි;~

6 නාමානං වෙවසෙ වාතං, ගොණසම්බන්ධ වයඛයා
පකති පිකති වාති, යනු වුත්තං වයම්පිච්ච
වාචකොපකතිසම්බන්ධං, ගණනාතිස්සාප්තානතො.

නො. ඒ කිතනාදිහු; ගොණව, අප්‍රධානදවෙත්; විසෙ
සණ, (ව) විශෙෂණද වෙත්; ආදි, ආදිආවකතියතෙම
වුත්තස්ස, උත්තාභිධානේ; පරංසම්බන්ධං, අන්‍යසම්බන්ධ
ව, (ගණිති) සෙසා, සෙස්සේ; ලිඛිතාදි ගාථනො, ලි
ඛ ආදිය ගත්තාසුලුවෙත්.

(කිතක සමාස නතිතයෝ වාචනානම් වෙති— ඔව්හු අ
ප්‍රධානද විශෙෂණද වෙති— පළමු අර්ථයාගතෙම උ
ත්තාභිධානේ සම්බන්ධානුගතය, සෙසු කිතක සමා
ස නතිතයෝ ලිඛිතසම්බන්ධ විභක්තින් ගණිති උද්ගරණ
විකාටෙති කිතසිත්තදාසුතු)

6 වසෙ, වඳු සමාසයෙහි; (පවත්නාවු) නාමානං, නා
මසත්තේ; වාතං, වාතානුගතෙම; වෙ, (සිතා) ඉදිත්
වත්තේද, ගොණසම්බන්ධ, අප්‍රධානසම්බන්ධතොමෝ; ව
යඛයා, සමුහඅවයවගත්ති නිශ්ක්‍රිතවේ; යනු, යම්ප්‍රයො
ගයෙක්කි; පකති, ප්‍රකෘතිගද; පිකතිව ඉති, විකෘතීගද
යන; වයං අපිච්ච, දෙකද; වුත්තං, කිතනලද්දේද; වාච
කො, වාචක(ප්‍රකාශ)තෙමේ; පකතිසම්බන්ධං, ප්‍රක. තිහුණේ
සම්බන්ධව, ගණනාති, ගැණේ; (කුමක්කෙසිත්තදයත්?) අ
ස්සා, ඒප්‍රකෘතිහුණේ; පඤ්ඤානො, ප්‍රධානගෙහිති.

(ඉදිත් වඳුසමාසයෙහි පැවති නාමසත්තදෙදෙනෙකු
හේතෝ බොහෝදෙනෙකුහේතෝ වාතානුගතවේද අප්‍රධාන
සම්බන්ධතොමෝ සමුහයෙහිද අවයවයෙහිද නිශ්ක්‍රිතවේ—
“වඤ්ඤව සුරියොව ජෙනාහි ජෙනානති-ජෙනකො ජෙන
කා— ජුතිමා ජුතිමනො, යන ආදිය නිදර්ශනයි— යම්
ප්‍රයොගයෙක්කි ප්‍රකෘති විකෘතීදෙකවේද ඒප්‍රයොගයෙහි
වාචකප්‍රකාශතෙමේ ඒ ප්‍රකෘතිහු ප්‍රධානගෙහිත් ප්‍රකෘතිහු

7 භෙදෙ, විසෙසණං හෙජ්ඣං, විසෙසස්සං නං වසංගදි
දුල්ලාභංහෙදකංභියො, හෙජ්ඣලිඛිතාදිගාහකං—

8 සාධම්මසාධනං සිඛං, මසිඛසෙසා පමානකං

• උපමෙය්‍ය මසිඛං නං, වසමෙකච්ඡග්ගිකං—

භේ සඛිඛතච ගැණේ— “පරිභවනති නතතවො පටො-
කරිතතෙන ඛිරණාති තටො—කරිතතෙන සුවණණාති
කුණ්ඩලං—තණ්ඩුලා පච්චතෙන ඔදනො,,—යන ආදියති
දගීනයි— මෙති තනතු ඛිරණ සවණණ, තණ්ඩුල සඛිඛත
ත ප්‍රකාශිත්තේ වෙත වෙනම බොහෝබැවින් සඛිඛතච
සුවචන වාචකවූ කතී කම්මෙති කරණලද ප්‍රත්‍යක්ෂතෙමි
ගැණේ— “පටකට කුණ්ඩල ඔදන,, සඛිඛතත විකාශිත්
භේ සඛිඛත එකච්චන ය අප්‍රධානතෙයිත් නොගැණේ)

7 භෙදෙ, ව්‍යවචේද්‍යතෙමි; විසසණං, විශෙෂණ
නම්මි; හෙජ්ඣං, ව්‍යවචේද්‍යතෙමි; විසෙසස්සං, විශෙ
ෂ්‍යනම්මි; නංවසං, ඒ විශෙෂණ විශෙෂ්‍යදෙක; ගදි, ඉ
දිත්; දුල්ලාභං, සමානාසී අත්තේවේද; හෙදකං, වි
ශෙෂණයතෙමි; භියො, බොහෝසෙසින්; හෙජ්ඣලිඛිතාදි
ගාහකං, විශෙෂ්‍යයාගේ ලිඛිතාදිය ගත්තේය—

(කිසිවක්හුකෙරෙන්හෝ කිසිවක්හුගේහෝ වෙනස්
කිරීම විශෙෂණනම්— කියනලදලක්ෂණඇති විශෙෂණ
යෙන් වෙනස්කරණලබන්න විශෙෂ්‍යනම්— ඉදින් ඒවි
ශෙෂණ විශෙෂ්‍යදෙක සමානාසීඇත්තේ විනම් නෙවත්
සමානාසිකරණ විනම් විශෙෂණයතෙම බොහෝසෙසි
න් විශෙෂ්‍යයෙහි පැවති ලිඛිතසඛිඛතචිහනතිත් ගැණේ-
විශ්‍යා බාලාවතාශ්වයෙන් දතයුතු)

8 අසිඛස්ස, අප්‍රකටවක්කුහුගේ; සාධම්මසාධනං, (ගම්)
සමානතුණයෙන් ප්‍රකට කිරීමෙන්ඇද්ද; තංසිඛං, ඒප්‍ර
කට වක්කුතෙමි; උපමානකං, උපමානනම්මි; අසිඛං,
අප්‍රකට වක්කුතෙමි; උපමෙය්‍යං, උපමය නම්මි; වසං

9 පසුතොනමොනොවො, වුතොනතුම්හම්මිමජ්ඣිමො
නද්දානමොනමෙම්මිති, සෙසම්මිපඨමොහවෙ.

(ඒ)උපමා උපමෙය දෙක; එකවිහර්නිකං, එකවිහර්නි
ඇත්තේය.

(අප්‍රකටවසත්‍රුහ්‍රණේ සමානතුණයෙන් යම් ප්‍රකටකිරී
මෙක්ඇද්ද ඒ ප්‍රකටවසත්‍රුනෙම උපමානමි— අප්‍රකටව
සත්‍රුනෙම උපමෙයනමි— ඒ උපමාඋපමෙයදෙක සමා
න විහර්නිඇත්තේයි— “දෙවො ඉව භ්‍යං ගවජ්ඣි— දෙ
වම්ම භ්‍යං නං පසාමි—දෙවෙනෙව භභවනා ගතං- දෙ
වසෙසව බ්‍රාහ්මණස්ස දද්දාති-පඤ්ඤා ඉව පාසාදා අවරොහ
ති-මාතු ඉව සිතුයා මුඛං-වනෙ ඉව ගණේ ව්‍යවහරති,, ය
න ආදිය නිදර්ශනයි— ‘එකවිහර්නිකං, යන මෙයින් ලි
ඛිතභෙදයද සම්බන්ධභෙදයද උපමාඋපමෙයයන්හි නො
වේයයි දක්වයි— ලිඛිතභෙදයෙහි “මාතඤ්ඤා ඉව ගණී
කා විතරති,, යන ආදියද- සම්බන්ධභෙදයෙහි “සො ඉව ඉ
මෙ මධුරං භාසනති,, යන ආදියද- ලිඛිතසම්බන්ධ භෙද
වශෙහි “තුරගො ඉව ඉක්කියො ඛාවතති,, යන ආදියද
නිදර්ශනයි)

9 තුම්මිමිති, තුම්මිහඤ්ඤා; පසුතොනවා, යොදනලද ක
ල්පිතෝ; ගම්මොනොවා, හැගෙනුලබ්ධකල්පිතෝ; වු
තොන, උක්තයඇතිකල්පිති; මජ්ඣිමො, මධ්‍යමපුරුෂය
වේ; නවා, එසේම; අම්මිමිති, අම්මිහඤ්ඤා; (යොදනල
ද කල්පිතෝ හැගෙනුලබ්ධකල්පිතෝ උක්තයඇති
කල්පිති) උත්තමොහවෙ, උත්තමපුරුෂයවේ; සෙසම්මි,
සෙසුනාමඤ්ඤා (යොදනලද කල්පිතෝ හැගෙනුලබ්
ධකල්පිතෝ උක්තය ඇතිකල්පිති) පඨමො හවෙ, ප්‍රථ
මපුරුෂයවේ.

(තුම්මිහඤ්ඤා යොදනුලබ්ධ කල්පිතෝ නොයොදනු
ලබ්ධකල්පිතෝ උක්තයන්හි මධ්‍යමපුරුෂය වේ එසේ
ම අම්මිහඤ්ඤා යොදනුලබ්ධකල්පිතෝ නොයොදනුල

10 එකකාලාභිධානමිති, වුකොසු නාමඥයි
 පරෙ ව පුරිසො නොති, බාතුනො පඨමාදියි

11 සුඤ්චිනිද්දිඨෙතුමිහාමිහෙ, හ සකා සුරිසා සියුං
 උපායොපාදියගෙයෙන, උපෙය්‍යංතෙන සාධිතං

බහකල්හිහෝ උක්ත තන්ති උත්තමපුරුෂයවේ— තුමිහ අමිහශබ්දයන්කෙරෙන්අන්‍යවු නාමශබ්දයක් යොදනුලබ නකල්හිහෝ නොයොදනුලබනකල්හිහෝ උක්තතන්ති ප්‍රථමපුරුෂයවේ— “ඔං කරෙසි තුමිහෙ කරෙථි, කරෙසි කරෙථි,,—යනු මධ්‍යම පුරුෂයව උද්ගරණයි—“අහංකරෙ මි මයංකරෙම, කරෙමි කරෙම,, යනු උත්තම පුරුෂය ව උද්ගරණයි— “සොකරෙති නෙකරෙනති, කරෙ ති කරෙනති,, යනු ප්‍රථමපුරුෂයව උද්ගරණයි)

10 එකකාලාභිධානමිති, එකමකාලයක් (සෂණයක්) කියනකල්හි; නාමඥයි, නාමශබ්දදිය; වුකොසු, උක්තකල්හි; පඨමාදියි, ප්‍රථමපුරුෂාදියෙහි; බාතුනො, බා තුහුකෙරෙන්; පරෙපුරිසොව නොති, පරපුරුෂයදවේ—

(එකමකාලයක් කියනකල්හි නාමශබ්දදිය උක්තකල් හි ප්‍රථමපුරුෂාදියෙහි බාතුහුකෙරෙන් පරපුරුෂයදවේ— උද්ගරණ මෙසේ දනගුතු— “සොවපුරිසො ඔසුඬු පව ථි,, මෙහි තුමිහශබ්දය පරහෙයින් ප්‍රථමපුරුෂයාකෙරෙ න් මධ්‍යමපුරුෂයවේ—“සොව අහසුඬු පවාම,, මෙහි ප්‍ර ථමපුරුෂයාකෙරෙන් උත්තමපුරුෂයවේ— මෙහි ප්‍රථමා දි විධානසූත්‍රය සුචාර්‍යපරභාවය වේ ශබ්දප්‍රයෝගවශයෙන් නොවේ— එහෙයින් “ඔසුඬු සොව පවථි,, යනු ප්‍රයෝ ගවිපයඤාසයෙහි රූපයි)

11 තුමිහාමිහෙ, තුමිහශබ්දයහා අමිහශබ්දය; සුඤ්චිනි ද්දිඨෙ, සුද්දිප්‍රත්‍යයාගේ අද්ධිවු අභූතනද්භාවයෙන් දක්ව නලද කල්හි; සකාපුරිසා, සමකීයපුරුෂයෝ; නසියුං, නො වන්නාහුය; උපාදිය, (උපමාව)ගෙණ; ගෙයෙන, හැරි යගුතුටු අද්ධියනෙම; උපායො, උපායනමිවේ; නෙන, ඒ

12 ගතිවූ චක්‍රාසනයද, කම්මකානසූත්‍රකාරිනෙ

හජ්ජාදිනසූත්‍ර යොකතතා, කම්මසංකේතද්‍රව්‍යාදිනං
භරකතතිවාදිනං, දිසථකොභරතිස්ස වා.

උපායයෙන්; සාධිතං, සිඛකවජ්ජතුටුමේ; උපෙය්‍යං, උපෙ
සාසනමිමේ.

(අද්විතීයයාගේ අනිවාර්ය අභ්‍යන්තර භාවයෙන් දැක්වීමක්
ඇතිකල්හි ස්වකීයවූ මධ්‍යම උත්තම පුරුෂයෝ නොවෙ
ති— “අනෙකිං භවති- අනෙකං අනං භවති,, යන ආ
දිය උද්‍යුතරණයි— මෙහි උක්තය ඇතිකල්හිද තුම්හ අ
ම්හ ශබ්දයන්හා සමකාලීනව ඇතිකල්හිද “තුම්හෙමථොංඤි
මො,, යන සූත්‍රයෙන් මධ්‍යමපුරුෂයෙකු “අම්හෙ උත්තමො,,
යන සූත්‍රයෙන් උත්තමපුරුෂයෙකු නොවේ— උපායකම් පි
ශෙෂණයි උපෙය්‍යකම් පිශෙෂණයි— “නිලො පටො- නි
ලුප්පාලං,, යන ආදිය උද්‍යුතරණයි)

12 ගති, ගමනාදිවාදය; වූහි, බොධනාදිවාදය;
අසන, බාදනාදිවාදය; සද්ද, ශබ්දාදිවාදය; අක
ම්මකානං ව, අකම්මකානාදිය යන මේවා තුන්ගේද; හජ්ජා
දිනංවාදිනං ව, හජ්ජාදි වාදයන්ගේද; යොකතතා, (අ
කාරිතවිෂයෙනි) යම් කාරිතවේදයේද; සො, ඒ කාරිතෙන
මේ; කාරිනෙ, කාරිතය ඇතිකල්හි; කම්මසංකේතද්‍රව්‍යාදිනං
සංකේතාදිනං ව, භරකතවාදය, කර, කරයනවා
දය; අතිවාදිනං, අතිප්‍රච්ඡාදය යන වාදය; යන මේවා තු
න්ගේද; දිස, දිසයන වාදය; අථකොභරතිස්ස, අභිභවං
විටු භරයනවාදය යන මේවා තුන්ගේද; (අකාරිතයෙහි
යමෙක් කාරිතවේදයේ කාරිතය ඇතිකල්හි) වා, විකල්ප
යෙන් (කම්මසංකේතාදිනං ව) මේ.

(ගමනාදිවාද බොධනාදිවාද බාදනාදිවාද ශබ්ද
ාදිවාද අකම්මකානාදිය හජ්ජාදිවාදයන්ගේද අකාරි
තවිෂයෙනි යම් කාරිතවේදයේද ඒ කාරිතෙනම කාරිතය ඇ
තිකල්හි කම්මසංකේත ඇතිවේ— “ගමනාදි නාමං දෙවදන්තො,

—000—

ගමයති ගාමං දෙවදත්තං යඤ්ඤදත්තො- යාතිපරරථං
 දුන්නා, යායති පරරථං දුන්නං රුජා, යන ආදිය ගමනාච්ඡි
 බාතුන්ව නිදර්ශනයි— “වුජ්ඣති ඛමමං මානවකො,
 බොධුයති ඛමමං මානවකං ගරු— ඡායාති ඛමමං රුජා,
 ඡායාපෙති ඛමමං රුජානං ඛමමුපජ්චො— මඤ්ඤති ඛ
 මමං සිද්ධො, මානසාති ඛමමං සිද්ධං ගරු, යන ආදිය
 බොධනාච්ඡිබාතුන්ව නිදර්ශනයි— “අස්සාති යචෙ ඛලි
 වලො, අස්සාපයති යචෙ ඛලිවද්දං කසසකො- භුඤ්ජ
 ති ඕදනං පියො, භොජයති ඕදනං පිප්පං ගතපති—
 පිටති පානිසං පච්චකො, පායෙති පානිසං පච්චකං පු
 ඤ්ඤකාමො, යන ආදිය බාදනාච්ඡිබාතුන්ව නිදර්ශන
 යි— “පඨති වෙදං මානවකො- පාඨයති වෙදං මානව
 කං ගරු- අධිතෙ වෙදං මානවකො- අධිතතෙන වෙදං මා
 නවකං ගරු- වදති ඛමමං මානවකො- වදපයති ඛමමං ම,
 නවකං ගරු, යන ආදිය ඤාදිබාතුන්ව නිදර්ශනයි—
 “උප්පජ්ජති අභිතුරො- උප්පාදයති අභිතුරං කසසකො-
 සුපති පොතො, යොපයති පොතං ජනාති- නිද්ධති බ්‍රාහ්ම
 ඤො, නිද්ධාපෙති බ්‍රාහ්මණං ගතපති, යන ආදිය අකමින
 බාතුන්ව නිදර්ශනයි— “ඛඤ්ඤං භජ්ජති දෙවදත්තො- ඛ
 ඤ්ඤං භජ්ජාපෙති දෙවදත්තං යඤ්ඤදත්තො— ඛඤ්ඤං
 කොට්ඨති දෙවදත්තො, ඛඤ්ඤං කොට්ඨාපෙති දෙවද
 ත්තං යඤ්ඤදත්තො, මේභජ්ජාදි බාතුන්ව නිදර්ශන
 යි— “භරති භාරං භනකො, භාරයති භාරං භනකං
 පඬු ගතිකෙනවා, මේ භර යන බාතුන්ව නිදර්ශනයි— “ක
 රෙති කට්ඨං දෙවදත්තො, කාරයති කට්ඨං දෙවදත්තං ය
 ඤ්ඤදත්තො දෙවදත්තෙනවා, මේ කරබාතුන්ව නිදර්ශ
 නයි— “අනිවැරුති වුඛෙ කුමාණො, අනිවැරුණෙ වුඛෙකු
 මාරං ජනකො කුමාරෙණවා— මේඅභිඤ්චවැරු යනබාතු
 හව නිදර්ශනයි— “පසුනති රුජානං භවා, දසුනතෙ තචෙ
 අත්තානං රුජා හවෙතිවා, මේ දිස යන බාතුන්ව නිදර්ශන
 යි— “අජ්ඣාතරති ගුලං පොතො, අජ්ඣාතාරති ගුලං

18 නිවාදවිනාදසඤ්ඤා, කඤ්ඤානං සමුත්තං න සා

වහා නිසන්තූනෙතුවිති, හතඤ්ඤානිංසනෙවිව

පොතා ජනකො පොතොනවා,, මේ අධිච්ඡාදිගරයන බා
තුවට නිදසියයි— මෙහි අතිච්ඡාදී ‘වඤ්ඤා, යන බාතූ හුණුද
දිස යන බාතූහුණේද අකාරිතවිෂයෙහි යම් කතීාවෙන් ඇ
ද්ද හේතූනිනෙමේ ආත්මනෙපදවිෂයෙහිම වේ පරයෙම
පදවිෂයෙහි විකල්පයෙන් වේ)

13 නි, නිසන්තූනෙතුවිති; බාද, බාදයන බාතූහ; වන, වි
තයන බාතූහ; අද, අදයන බාතූහ; සඤ්ඤා, සඤ්ඤා යන
බාතූහ; කඤ්ඤානං, කඤ්ඤාන බාතූහ සහ මේබාතූහේ;
සා, ඒ කම්මසංඥානොමෝ; හතඤ්ඤානෙව, නොලැබෙන්නේ
ස; වහ, වහයන බාතූහුණේ; අනිසන්තූනෙතුවිති, අනි
සන්තූනෙතුවෙන් හැඟෙනකල්හිද; හතඤ්ඤා, හතඤ්ඤා
න බාතූහුණේ; අනිංසනෙ, හිංසානොතිරිමක් හැඟෙන
කල්හිද; (ඒ කම්මසංඥානොමෝ නොලැබෙන්නේය)

(‘නිවාද වන අද සඤ්ඤා කඤ්ඤා, යනමේ බාතූහේ අකා
රිතය ඇතිකල්හි යම් කතීාවෙන් ඇද්ද ඒකතීාවෙන්ම
කාරිතය ඇතිකල්හි කම්මසංඥා නොලැබෙන්නේයි— හේ
මෙසේයි “අජං ගාමං නාහි දෙවදතොතා,, අජංගාමං
නාහෙති දෙවදතොතන යඤ්ඤාදතොතා— ‘බාදහි කදලිං
පොතො, බාදයහි කදලිං පොතොන ජනකො— “
වනහි සෙතං වාජිපාලො— අවිහායහි සෙතං වාජිපා
ලොන කුතුහලි— ‘අදහි ගුලිං බාලො, අදයහි ගුලිං බා
ලොන ජනකි— ‘සඤ්ඤාහි දෙවදතොතා, සඤ්ඤායහි දෙව
දතොතන යඤ්ඤාදතොතා— කඤ්ඤාහි බාලො, කඤ්ඤාහි බා
ලොන සුරාධිකොතා,, යන ආදියයි—වහ යන බාතූහුණේ අ
නිසන්තූනෙතුවෙහි කම්මසංඥා නොලැබෙන්නේයි— හේ
මෙසේයි “වහහි භාරං ගාමං දෙවදතොතා,, වහහි
භාරං ගාමං දෙවදතොතන යඤ්ඤාදතොතා,, යන ආදිය
යි— නිසන්තූනෙතුවෙහි කම්මසංඥාලැබෙන්නේයි— හේ

- 14 පබානං නිවහාදිනං, අප්පබානං දුභාදිනං
කාරිනානං සකං කමමං, වට්ඨං කත්තා පයොජකො-
15 අභාවා අභිධෙය්‍යස්ස, අඤ්ඤාදපත්තං කමමඡෙ
කාලබ්භාවදෙසෙ තු, නාතිධානා ඤ්ඤාසම්භවෙ—

මෙසේයි “වාහයෙහි බලිවද්දෙ සකටං සාරපි,, යන අදි
යයි— හක්ඛ යන බාහුහුගේ හිංසාවක් නොනැගෙන
කල්හි කම්සංඥ නොලැබෙන්නේය—හේමෙසේයි ‘හක්
ඛගි ගුලං පොනො, හක්ඛයහි ගුලං පොනෙන ජනකො,
යන අදියයි- ගුඛ බාදනයකරවීම අතිංසානම්— හිංසාව
ක් හැගෙනකල්හි කම්සංඥ ලැබේ— හේමෙසේයි “හ
ක්ඛයහි බලිවද්දෙ සස්සං ගොරකඛකො,, යන අදියයි-
මෙහි නණ කැවීම හිංසානම්යයි දනසුතු)

14 නිවහාදිනං, නි පාපුණ්ණෙන වහ පාපුණ්ණෙන ය
න මේ අදිබාහුන්ගේ; පබානං, (විකම්භයන් අතුරෙන්)
ප්‍රබානකම්භය; දුභාදිනං, දුහප්පුරණේ යන අදි බාහු
න්ගේ; අප්පබානං, (විකම්භයන් අතුරෙන්) අප්‍රබානක
ම්භය; කාරිනානං; කාරිතප්‍රත්‍යයානන බාහුන්ගේ; සකං
කමමං, ස්වකීයකම්භය; පයොජකො කත්තා, ප්‍රයොජක
කතීය; වට්ඨං, වාච්‍යනම්වේ.

(නිපාපුණ්ණෙන වහපාපුණ්ණෙන යන අදි විකම්භ බාහු
න්ගේ ප්‍රබානකම්භය දුහ ප්‍රපුරණේ යන අදි විකම්භ
බාහුන්ගේ අප්‍රබානකම්භය කාරිතප්‍රත්‍යයානන බාහු
න්ගේ ස්වකීයකම්භය ඔවුන්ගේම ප්‍රයොජ්‍ය ප්‍රයොජක
කතීයන් අතුරෙන් ප්‍රයොජකකතීය වාච්‍යනම් මෙහි පි
හාර බාලාවනාශදියෙන් දනසුතු)

15 කමමඡෙ, කම්සෙහිවූ ප්‍රත්‍යයනෙමේ; අභිධෙය්‍ය
ස්ස, (නමාවිසින්) කියයුතු කම්සාගේ; අභාවා, නොවීමෙ
න්; අඤ්ඤාංආපි, අනික්කම්භයකුදු; ආහ, කියේය; අඤ්ඤාස
ම්භවෙ, (නමාවිසින් කියයුතු) අනික් කම්භයක්හුගේ ලැ

16 කාලඛ්‍යාප්‍රදේසානං, කම්මනා කම්මකෙති වෙ
අත්තභූතක්‍රියඤ්ඤාති, යොගෙ සම්භොගී ඛාතුති

17 කිතාඛතනවිසෙසෙති, යං චුත්තං භූ පකාසති
විසෙසණ් භුත්තච්චි, චුත්තංවාදබ්බහෙදනො

චිම්ඤ් ඇතිකල්හි; කාලඛ්‍යාප්‍රදේසෙතු, කාලමානී ක්‍රියා
දෙශයන්වහානි; නිදානාති, නොකියයි

(කම්මෙතිචු චුත්තයනෙම් නමාපිසිත් කියයුතු කම්මක්
හුගේ නැතිවෙයිත් අනිකුදුකම්මක් කියේයි— “දුර්ග
තාති ගොඤ්ඤානං ගොසුචා භිද්ධති ගොපාලකෙන,, ය
න ආදිය ඊට නිදහසයි— නමාපිසිත් කියයුතු අනිත්කම්
සත්තෙග් ලැබීමත් ඇතිකල්හි කාලමානීක්‍රියාදෙශයන්
නොකියයි— “මාස මසියනෙ වෙදෙ, විජ්‍යෙන,, යන ආදී
ස දූෂිතානාති)

16 අත්තභූත ක්‍රියඤ්ඤාති, අත්තචු (සකම්මක) ක්‍රියාපි
ශෙෂයන්තාද; අකම්මකෙති ඛාතුති, අකම්මක ඛාතුන්තා
ද; යොගෙ, යොගයන්ඇතිකල්හි; කාලඛ්‍යාප්‍රදේසානං
කාලමානීක්‍රියාදෙශයන්ගේ; කම්මනා, (උක්ත) කම්ම
ව; වෙ, එකානතයෙන්; සම්භොගී, ලැබේ

(අත්තචු සකම්මක ක්‍රියාපිශෙෂයන්තාද අකම්මකඛාතු
න්තාද යොගයන්ඇතිකල්හි කාලමානීක්‍රියාදෙශයන්
ගේ උක්තකම්මව එකානතයෙන් ලැබේ— “මග්ගාශේ
මාසෙ අනිත්තමිත්වා නිද්ධති භවං— නොසංගත්තමා නිද්ධති
භවං— ඔදනං පාකං කත්වා සුප්පති භවං— මග්ගං ගඤ්ඤා
සසති භවං,, යන ආදිය ඊටනිදහසයි)

17 කිතාඛතන විසෙසෙති, විශෙෂයචු කිතක ආඛතන
සත්විසිත්; යං, යම් කාරකයෙක්; චුත්තං, කියනලද්දේ
ද; නං, ඒකාරකය; විසෙසණ්භුත්තං අපි, විශෙෂණ
(ක්‍රියා) යෙන් නොකියන ලද්දේද, චුත්තංචිව, උක්තචු
යේම; පකාසති, ප්‍රකාශවේ (කුමක්වෙයිත්දගත්?) අද
බ්බහෙදනො, ද්‍රව්‍ය විශෙෂයක් නොවනවෙයිති

(විශෙෂයචු කිතකආඛතනගත්විසිත් යම්කාරකයක්

—000—

18 වුග්ගච්චි වුග්ගතං ගාහි, පදනනරේහනුග්ගතං
කව්වානුග්ගතං පනානුග්ගතං, වුග්ගච්චාපි පදනනරු—

සාමන්තෙසු නිද්දෙසො-1

19 පරස්සකතාර යෙව, අත්තකො පන හිසුපි

විකරණාතු සබ්බෙපි, කඛ්ඤාති සබ්බවාතුකෙ—

නිගනලද්දේද ඒකාරකය ඔවුන්ගේ විශේෂණ ක්‍රියා
යෙන් නොකිසනලද්දේද උක්තවූයේම පැහැණි කුමි
ක්තෙයිත්දයත්? ද්‍රව්‍යභේදයක් නොවන හෙයිනි “භූමි
භවජනි දෙවදත්තො ගතොවා-- දුතං පවති ඛම්මිකො
පටිනොවා,, යන ආදිය නිදර්ශනයයි— මෙහි භෞජනදුත
යන විශේෂණ ක්‍රියායෙන් “දෙවදත්තො- ඛම්මිකො,, ය
න අර්ථය නොකිසනලද්දේද කතියෙහි කරුණලද පි
ශේෂණක්‍රියාවු ‘භවජනි, ගතො- පවති, පටිනො, යන ආ
ඛ්‍යාත කිතකයන් විසින් මේ අර්ථය නිගනලද්දේයි)

18 කච්චි, කිසිප්‍රයෝගයෙකි; වුග්ගතං, (ආඛ්‍යාත කිතක ස
මාස නිග්ගතන් විසින්) නිගනලද කාරකය හෙම; පදන්තරෙ
හි, අන්‍යපදයෙන්; වුග්ගතං අපි, උක්තවච්චද; අනුග්ගතං (අ
පි) අනුක්තවච්චද; අනුග්ගතං පන, නොකිසනලද කාරකය
නෙම වනාහි; පදනනරු, අන්‍යපදයෙන්; අනුග්ගතං, (වදාපි)
අනුක්තවච්චද; උග්ගතං ව අපි, උක්තවච්චද; ගාහි, යේ;

(සමහර ප්‍රයෝගයෙකි ආඛ්‍යාත කිතක සමාස නිග්ගත
යන් විසින් නිගනලද කාරකය අන්‍යපදයෙන් උක්තවච්ච
වද සමහර ප්‍රයෝගයෙකි අනුක්තවච්චද යේ සමහර ප්‍ර
යෝගයෙකි ආඛ්‍යාත කිතක සමාස නිග්ගතයන් විසින්
නොකිසනලද කාරකය අන්‍යපදයෙන් අනුක්තවච්චද
සමහර ප්‍රයෝගයෙකි උක්තවච්චදයේ- විසාරත් කාආදි
යෙන් දනුනුයි)

සාමාන්‍ය නිර්දේශයයි-1

19 පරස්ස, පරසෙම පදය හෙම; කතාරිථිව, කතියා

20 අසබ්බාතුකෙපෙසසු, කිසුච්ච ඉච්ඡනති පට්ඨං.

පට්ඨුප්පනනාදිකාලෙසු, වතාමානාදයො කමා.

රතයෙතිමබ්බේ; අතානොපන, ආත්මකෙපදයතෙමවනා
ති; හිසුච්ච, තුන්කාරකයන්තිමබ්බේ, සබ්බපිට්තරණ්ණතු,
සියලුම (අකාශදි) විකරණ ප්‍රත්‍යයෝ වනාති; කීඨභේ,
කතීආච්චියෙති; සබ්බාතුකෙ, සථිඛාතුකපිහනති පරක
ල්භි වෙත්.

(පරසෙමපදයතෙම කතීකාරකයෙතිමබ්බේ ආත්ම
කෙපදයතෙම වනාති කතීකම්භාව යන තුන්කාරකය
න්තිමබ්බේ- අකාශදි සියලුම විකරණප්‍රත්‍යයෝ කතීආච්චි
යෙති සථිඛාතුක පිහනති පරකල්භි වෙත්— සථිඛාතුකපි
හනතිනම් භිසත්තනී පසුචම් සපනම් වනිමාන යන මො
හුයි— සෙසු විසතති සතර අසථිඛාතුකනම්- මෙභ්බිසිස්තර
බාලාවතාර රූපසිධ්ධතියෙන් දනසුතු)

20 එසු, මේ (සථොක්ත) විකරණප්‍රත්‍යයන් අතුරෙන්
කිසුච්චපට්ඨං, කිසිප්‍රත්‍යයක්; අසබ්බාතුකෙආච්චි, අසථිඛා
තුක පිහනතිපරකල්භිදු; ඉච්ඡනති, කැමැතිවෙත්; වතන
මානාදයො, වනිමානාදිපිහනතිහු; කමා, පිළිවෙළින්; පටි
ඨුප්පනනාදිකාලෙසු, වනිමානාදි කාලයන්ති වෙත්.

(මේඅකාශදි විකරණප්‍රත්‍යයන් අතුරෙන් සමහරප්‍රත්‍ය
යෙක් අසථිඛාතුකයා පරකල්භි වේ 'භුඤ්ජිතබ්බං භුඤ්ජී
චා. කිණිතබ්බං කිණිචා. භෙදෙතබ්බං භෙදෙචා. සු
ණිතබ්බං සුණිචා. ගණ්ඨිතබ්බං ගණ්ඨිචා. ගහෙතබ්බං
ගහෙචා. පජ්භෙතබ්බං පජ්භෙචා,, යන ආදිය නිදර්ශිත
සි- වනිමානපිහනතිස වනිමානකලයෙති වේ- පසුචම්සප්
තම් පිහනතිහු අතීත අනාගත වනිමාන යන තුන්කා
ලයන්ති වෙති- භිසත්තනනදිසතරපිහනතිහු අතීතකාල
යෙති වෙති- හපිසුනති පිහනතිනොමෝ අනාගතකාල
යෙති වේ)

—000—

21 ආරඬොනිවිසිනොභාවො, පච්චුප්පනොසුනිවිසිනො
අහිනො කාගතුප්පාද, මප්පනා දිමුඛා ක්‍රිතා

22 කතස්සා සථෙණ කතතු, අච්චනතච්ඡාදනෙපිච
දිඝාදිත මහාවෙච, හිසු සෙද්දසන පරෙක්ඛනා

21 ආරඬො, පටන්ගත්කාලද්දවු; අනිවිසිනො, නො
නිමිසාවු, භාවො, ක්‍රියාව; පච්චුප්පනො, පුනරු
ත්පත්ත නම්වේ; සුනිවිසිනො, මනාකොට නිමිසාවු ක්‍රි
යාව; අහිනො, අහිතනම්වේ; උප්පාදං, ඉපදීමට; අ
ප්පනා, නොපැමිණියාවු; ආදිමුඛා, අදිසට කාරණවු;
ක්‍රිතා, ක්‍රියා නොමේ; අනාගතො, අනාගතනම්වේ.

(පටන්ගත් නොනිමි ක්‍රියාව වහිමාන නම්- මනාකො
ට නිමික්‍රියාව අහිත නම්- ඉපදීමට නොපැමිණියාවු අදි
සට කාරණවු ක්‍රියාව අනාගත නම්- වහිමාන සිව්වැ
දැරුම්වේ- හේමෙසේයි—

“පච්චනතුපරනොවෙච, පච්චනාපිරනො නථා

නිව්ප්පවතො සාමිපො, චත්තමානො චතුඛිඛිඛො
මෙඛි සාමිප්පනෙමෙද අහිත සාමිප්ප අනාගත සාමිප
සංඝි දෙවැදැරුම්වේ- “කද්‍ය ආගතොසි- කද්‍ය ආගව්‍යසි,
සනු ඊටතිදගිනසි)

22 කතතු, කතාහු (නමා)විසින්; කතස්ස, කරණ
ලද්දහුගේ; අසරණො, අසඤ්ඡානසංයෝගි; අච්චනතච්ඡා
දනෙ අපිච, එකානත ඡාදනයෙහිද; දිඝාදිතං, දගිනා
දිත්තේ; අභාවෙච, අභාවයෙහිද (සක) හිසු, තුන්පැව්
ත්ති; පරෙක්ඛනා, පරෙක්ඛාපිහනනි නොමේ; සෙද්දසන,
දනසුත්තිය.

(කතාහු නමාවිසින් කරණලද්දහුගේ නොදන්මෙති
ද එකානතයෙන් උපවාදයෙන් වැසීමෙහිද දගිනාදිත්තේ
අභාවයෙහිද පරෙක්ඛාපිහනනිවේ—“සුතොනං කිර මිල
ලාපං, සනු අසරණසට තිදගිනසි—“නාභං කාලිංගං ජ

23 අභිතරන්තිසා සාමො, පව්ඨිමඛ චම්පසවා

භාවිතිසා දිපනාරො, තදඛංවා ජ්ඣ තෙත භො

24 විරුඛභෙතුංයාගා වා, හෙතුචෙකලලනොපිවා

කිරිසාන ඛභාවො හි, ක්‍රියාතිපතන මිච්ඡිතං

ගාමි,, යනු එකානන්තරාදනයට නිදර්ශනයයි— “බුඬ පට්ටෙ කබ්බ සාවක වසානවන්තිනො ඛහුචු,, යනු දර්ශනාදීන්ගේ නොවීමට නිදර්ශනයයි)

23 අභිතරන්තිසා, ඉක්කුත්ථයගේ; පව්ඨිමො සාමො(වා) පඤ්චියාමයගේ; අම්පස, මේපඤ්චියාමයාගේ; අඛංවා, අභිසක්භෝ; භාවිතිසා, වන්තාවු රයගේ; අදිපනාරො(වා), පළමුසාමයගේ; තදඛංවා, ඒ පළමුසාමයාගේ අභිසක්භෝ; තෙති, ඔවුන්භාසමග; අභො, දවසනොම; අජ්ඣ, අද්‍යතන නමිවේ

(ඉක්කුත්ථයගේ පඤ්චියාමයගේ පඤ්චියාමිත්‍රයේ භාග සක්භෝ වන්තාවුරයගේ පළමුසාමයගේ ඒපළමු සම්මුතේ භාගසක්භෝ ඔවුන්භාසමග දවසනොම අද්‍යතන නමි— මෙයින් චෛත්‍යකරණයන්ගේ මත දෙකක් ප්‍රකාශකරණලදි- සමහරු ඊශේරුයින්පසු දශපැයද එන රුයින් පළමුදශපැයද ගෙණ අද්‍යතනයයි කියති— සමහරු ඊශේරුයින් පසු සම්මුතේ කෙළවර පස්පැයද එන රුයින් පළමුසම්මුතේ පළමුපස්පැයද ගෙණ අද්‍යතනයයි කියති යි සේයි)

24 විරුඛභෙතුංයාගාවා, විරෝධ භෙතුවක්භුගේ සම්ප්‍රාප්තිසෙන්වේවයි; හෙතුචෙකලලනොපිවා, හෙතුවක්භුගේ අසම්පූර්ණත්වයෙන් වේවයි; කිරිසානං, ක්‍රියාවන්ගේ; අභාවොහි, නොවීමම; ක්‍රියාතිපතනං, ක්‍රියාතිපත්තයයි; ඉච්ඡිතං, කැමැතිවනලදි

(විරෝධභෙතුවක්භුගේ සම්ප්‍රාප්තිසෙන්ගේ හෙතුවක්භුගේ විකල්පාවන්ගේ ක්‍රියාවන්ගේනොවීමම ක්‍රියාතිපතන නමි)

25 නැව් විධා භූතං භාවි, භූතං සම්පූර්ණකාරණා
භාවි භාවාතිපන්නතා, කුතොපි ලිඛිතදස්සනා

26 කාලහෙද මනිස්සාය, පඤ්චමි සත්තමි සිද්ධං
පඤ්චා විධි සම්පූර්ණා, විධිසා පරිකිත්තිනා

25 නංව, ඒ ක්‍රියාතිපන්නතානෙමේද; භූතං, අතීතක්‍රියා
තිපන්නතා; භාවි, අනාගතක්‍රියාතිපන්නතා; විධා, දෙ
පරිද්දකින්වේ; භූතං, අතීතක්‍රියාතිපන්නතානෙම; සම්
පූර්ණකාරණා, සම්පූර්ණතාවෙන් (දනසුතු)වේ; භා
විභාවාතිපන්නං තු; අනාගතක්‍රියාතිපන්නතානෙම වනා
හි; කුතොපි ලිඛිතදස්සනා, කිසිඥපකයක්හුගේ දක්ෂි
මෙන් (දනසුතු) වේ

(ඒ ක්‍රියාතිපන්නතානෙමේද අතීතක්‍රියාතිපන්නතා අ
නාගත ක්‍රියාතිපන්නතා දෙවැදෑරුම්වේ— ඔවුන්අතුරෙ
න් අතීතක්‍රියාතිපන්නතානෙම අභිකල නෙතුවෙන් දන
සුතු-අනාගත ක්‍රියාතිපන්නතානෙම කිසි ඥපකයක්හුගේ
දක්ෂිමෙන් දනසුතු)

26 කාලහෙදං, කාලවිශේෂය; අනිස්සාය නිශක්‍රියයෝ
කොට; පඤ්චමි සත්තමි, පඤ්චමි සත්තමි විභක්තිහ; සි
ද්ධං, වත්තානුය; (ඒවිභක්තිහ) පඤ්චා, ප්‍රාචීනාය; විධි,
විධි; සම්පූර්ණා, පුරාණ යන මොවුන් විෂයකොට
ඇත්තානුය; පරිකිත්තිනා, කිසිකලද්දහුය

(පඤ්චමි ප්‍රාචීනාවෙති “සුඛං නෙ භොතු- ආරෙයා
සුඛිනා භොටි- දීඝායුකො භොතු අගං කුමාරෙ, යනආ
දියද- විධිගෙති “පුඤ්ඤං කරෙතු- ඛෙත්තංකස්සතු—
භත්තං ආරාමං, යන ආදියද— පුරාණගෙති “කිත්තු ඛ
ලුභො අභිබ්බිමං සුඤ්ඤාමි- උදුහු විතයං, යන ආදියද-
සත්තමි ප්‍රාචීනාවෙති- “දදෙය්‍යං නච්ඡිකප්පෙය්‍යං- පර
දුරං නභවෙය්‍යං- සදුර පසුනො සියා, යන ආදියද—
විධිගෙති “භාමං භවෙය්‍යං- භත්තං පචෙය්‍යං, යන ආදී
ගද— පුරාණගෙති “කිත්තු ඛලුභො අභිබ්බිමං පරිභා

- 27 පච්ඡාසිංසනංතෙසු, නියොගො විධි සො චිත්තා
සාදරතාදරුච්ඡා, කිමෙවං සම්පඤ්ඤාං.....
- 28 ක්‍රියාකාල විචල්‍යයං, වත්තමානාදයො තිලා
ගරා සකාල මුත්තනා, සද්දන්තර සමාගමා.....
- 29 පච්ඡාකාලිතතරංඛුතො, පදසඬ්ඛාරකාලතො
පුරු දිප්පති සමමෙමා, ඉත්තාදික මිදං මනං.....
- 30 පදන්තරෙතයොසුතො, නසොචොබාධකොහමෙ
පදසඬ්ඛාර භාවිසං, අභිසං බාහිරං ගතං.....
- ආධ්‍යාත නිදෙසො--2

- සුභේදයං උද්‍යුත විනයං,, යන ආදියද නිදේශයි)
- 27 තෙසු, ඔවුන්පුරුරන්; පච්ඡා, ප්‍රාචීනානම්; ආ
සිංසනං, ආසිංසනයයි; විධි, විධිනම්; නියොගො, නියො
ගයයි; සො, ඒ තෙමේ; සාදරතාදරු, සාදර අනාදර වශ
යෙන්; චිත්තා, දෙපරිද්දකින්වේ; කිංචං, කුමක්මෙසේ
නොනොම කෙරේදැයි? සම්පඤ්ඤාං, අනිකෙක්වාසමග
පැනැදව්ව. 3ම; පුරු, ප්‍රශ්නනම්වේ.....
- 28 ක්‍රියාකාලවිචල්‍යයං, (ගම්පපවනාදි) ක්‍රියාවලේභා(ව
නිමානාදි) කාලයාලේ කිසිත්කුමැත්තක්ඇතිකල්හි;
ගරා, ගම්සේ; සකාලං, සභිකිකාලයෙහි; මුත්තනා, උ
ත්තනාවු; අතිලාවත්තමානාදයො, සියලු වනිමානාදිහු; ස
ද්දන්තරසමාගමා, (පුරුදි) ගබ්ඳවිශේෂයක්භා සමබන්ධිම
භවතුකොටගෙණ.....
- 29 පදසඬ්ඛාරකාලතො, පදයාලේ (ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යයාදිවි
භාගකල්පනායෙන්) සංස්කාර කාලයෙන්; කාලතරං,
අත්‍ය(අනාගතාදි) කාලයක්; පච්ඡා, පසුව; ඛුතො, කිසත්;
පුරු දිප්පති සමමෙමා ඉති, පුරු දිප්පති සමමෙමා යන; ආදි
කං, මේආදිවු; ඉදං, මේඋද්‍යුතරණය; මනං, අත්තාලදි.....
- (එහි "දිප්පති,, යන පදය වනිමානකාලිකයි- පුරු ය
න පදයහා සෙසුහුහෙයින් අනාගතකාලය කියයි)
- 30 පදන්තරෙත, (පුරුදි) අත්‍යපදයකින් (අබ්‍යන්තිමිමභ

—000—

31 යථාච්චන්ද්‍ර මෙවායං, සබ්බා සද්දභි සන්තිති
සිඛලබ්භනාසාරෙන, විච්ච්ඡාප්පානු භික්ෂනෙ.

32 භාමෙකමුණි නිඛානු, බට්ඨි පච්චානා නට්ඨා
අසද්දත්ථා ඤාති නිව්වා, යුතු සබ්බමිති සාවනෙ.

කුකොට්ඨෙණ) යො, යම් (අනාගතාදි) අභිභ්‍යන්; සද්ද
නො, දන්තාලද්දේද; සොඤ්ඤො, ඒ අභිභ්‍යන්තෙ; පද
සබ්බාරහාසිසු, පදසංස්කාර වෙලාවෙහි සන්තිතවු;
අභිසු, (ප්‍රත්‍යයනාදි) අභිභ්‍යන්; බාධකොසනවෙ, බා
ධක භවත්තේ; (කුමන්තෙසින්දත්ත) බාධරංග
තා, (පද්‍යනාරයෙන් දනසුතුටු ඒ අභිසානමා) බාධාරට්
ඨසනෙති.

ආබ්භත නිර්දේශයයි-2

31 අයං සබ්බා සද්දභි සන්තිති, මේ සියලුම සද්දභිසා
සන්තිතවු; යථාච්චන්ද්‍රංචව, විච්ච්ඡාවනොසිත්තම; (ප
ච්චි) අනු, මෙහි; විච්ච්ඡා අපි, විච්ච්ඡා නොමෝද; සිඛ,
ප්‍රමාණවු බුඛ ප්‍රත්‍යක්ෂබුඛ ශ්‍රාවකාදි පුරුෂොත්තමයන්
සන්; ලබ්භනාසාරෙන, ප්‍රයොගානුසාරයෙන්; භික්ෂනෙ,
දන්තාලාවේ.

32 නිඛා, නිව්වුප්පත්තෝ; භාවෙ, භාවකාරකයෙහිද;
කමුණි, කම්මකාරකයෙහිද; (වෙත්තයි) ආනු, නිත්ත;
බට්ඨි පච්චානා අපි, බ්‍යව්‍යසන ප්‍රත්‍යයෝද, නට්ඨා, එසේ
ම (භාවසෙසිද කම්මයෙහිද) වෙත්; නිඛා, නිව්වුප්පත්ත
යෝ, අසද්දත්ථා අපි, සෙසුකාරකයන්හිද; ඤාති, නිසිනා
නෙත්තවෙත්; යුතු, යුප්පත්තනෙමටත්තාති; සබ්බමිති සා
වනෙ, සියලුකාරකයෙහිවේ.

(නිව්වුප්පත්තෝ භාවයෙහිද කම්මයෙහිදවෙති බ්‍ය එසේ
භව ප්‍රත්‍යයෝ දෙදෙනද එසේම භාවකම්මයෙහි වෙති

33 සද්දාචාරවතාදීහි, සිලාදිසම්පත්ති කතාරි

ඡායාදිව ධර්මවතී, සිලාදිසම්පත්ති කතාරි

34 භාවෙකම්මඡායාදි, ධාරාසම්පත්ති පඤ්ඤා

සි පඤ්ඤා සම්පත්ති, කතාරි ව ධර්මවතී

කිංචලප්‍රත්‍යයෝ කිංචලප්‍රත්‍යයෝ සෙසුකාරකයන්හි වෙති
ප්‍රත්‍යය සිංහලකාරකයන්හි වේ)

33 සද්දාචාරවතාදීහි, සම්පදාචාරවතාදී ධාරාසම්පත්ති
පඤ්ඤා, සිලාදිසම්පත්ති, සිලාදිපඤ්ඤාත් හැඟෙනකල්හිද; ක
තාරි, කතාරිකාරකයෙහි (ප්‍රත්‍යය) වේ; ඡායා, ඡායාප්‍රත්‍ය
යද; භාව, භාවප්‍රත්‍යයද; ධාරා, ධාරාප්‍රත්‍යයද; සත්‍ය මොහු;
සම්පත්ති, සම්පත්ති ධාරාසම්පත්ති, සිලාදිසම්පත්ති, සිලාදි
පඤ්ඤාත් හැඟෙනකල්හිද; කතාරි, කතාරිකාරකයෙහි
වෙති

(සම්පදාචාරධාරාසම්පත්ති ප්‍රත්‍යය “කොසමො-භාසමො,
සත්‍ය පඤ්ඤා— රොමනාදිධාරාසම්පත්ති ප්‍රත්‍යය “රොමනො
පඤ්ඤා කොසමො රොමනො වලකො මණ්ඩනො
භාසමො වසිසිමො, සත්‍ය පඤ්ඤා— “පිටපසංසි- චුභ්භො
රි-සම්පදාදි-ධාරාසම්පත්ති, සත්‍ය පඤ්ඤා ඡායාප්‍රත්‍යය
සි-පඤ්ඤා පඤ්ඤා, සත්‍ය පඤ්ඤා ප්‍රත්‍යය ප්‍රත්‍යය—
පඤ්ඤාසම්පත්ති, සත්‍ය පඤ්ඤා ධාරාසම්පත්ති ප්‍රත්‍යය)

34 නො, ප්‍රත්‍යයනෙම; භාවො, භාවකාරකයෙහිද; ක
ම්මඡා, කම්මඡාකාරකයෙහිද; භාවො, අභිනිකාලයෙහිවේ;
අකම්මඡා, අකම්මඡාව; ධාරා, ධාරාසම්පත්ති ධාරාසම්පත්ති
ධාරාසම්පත්ති; වස, වසත්‍ය ධාරාසම්පත්ති; රුහා, රුහාසම්පත්ති
සත්‍ය මේ ධාරාසම්පත්ති; පඤ්ඤා, පඤ්ඤාසම්පත්ති ධාරාසම්පත්ති
පඤ්ඤා; සි, සිංහල ධාරාසම්පත්ති; පඤ්ඤා, පඤ්ඤාසම්පත්ති
සිලිසා, සිලිසාසම්පත්ති ධාරාසම්පත්ති මොච්ඡන්තිකෙරෙහිද; රම්භා, රම්
භාසම්පත්ති ධාරාසම්පත්ති; කතාරි, කතාරිකාරකයෙහි
ද; (ප්‍රත්‍යය) වේ

(අභිනිකාලයන් හැඟෙනකල්හි ප්‍රත්‍යයනෙම භාවක

—000—

35 ගමනෙහි නවාතැන්, ආහාරයාව බාහුනො

භාවමතොත්තු බාහුමහා, අවිච්ඡින්න කම්මකා

මිදෙක්කිද අකම්මකවු 'ධා. ආය. වස. රුහ. ජර. සි ජනි. සිලිස. රම්හ, ගත මේ බාහුන්කෙරෙන් කතියාකාරකයෙකිද භාවකම්මෙකිද වේ— “කතං දෙවදත්තොන දෙවදත්තස්ස”, යනු භාවයට නිදහසි— ‘කතො කවො දෙවදත්තොන, යනු කම්මට නිදහසි— “උපවිච්ඡිනොගරුං භවං, උපවිච්ඡිනොගරුණොනා, උපවිච්ඡිනං භොනා භොනොවා,,— “උපාසිනොගරුං සප්පුරිසො උපාසිනොගරු සප්පුරිසෙන, උපාසිනං සප්පුරිසෙන සප්පුරිසස්සවා,,— උපවුජ්ඣො උපොසථං උපාසකො, උපවුජ්ඣො උපොසථො උපාසකෙන, උපවුජ්ඣං උපාසකෙන උපාසකස්සවා—ආරුජ්ඣො රුක්ඛං දෙවදත්තො, ආරුජ්ඣො රුක්ඛො දෙවදත්තොන, ආරුජ්ඣං දෙවදත්තොන දෙවදත්තස්සවා—අනුජ්ඣො වසලිං දෙවදත්තො, අනුජ්ඣො වසලිං දෙවදත්තො, අනුජ්ඣං දෙවදත්තොන දෙවදත්තස්සවා—අභිසස්සිනොගරුං මානවකො, අභිසස්සිනොගරුමානවකෙන, අභිසස්සිනං මානවකෙන මානවකස්සවා—අනුජානො මානවකො මානවිකං, අනුජානා මානවිකා මානවකෙන, අනුජානං මානවකෙන මානවකස්ස— උපසිලිඝොගරුං භවං, උපසිලිඝොගරුභවනා, උපසිලිඝං භොනා භොනොවා— ආරඛොකවං දෙවදත්තො, ආරඛො කවො දෙවදත්තොන, ආරඛං දෙවදත්තොන දෙවදත්තස්සවා,, ගත ආදි කතියා කම් භාවයන්ති ධා ආදි බාහුන්ට පිළිවෙළින් උද්ගරණයි)

35 ගමනෙහි(ව), ගමනාහි බාහුකෙරෙන්ද; ආහාරයාව බාහුනො, ආහාරයාහි බාහුකෙරෙන්ද; නවා, එසේම; (නපුණයනෙම) ආහාර, ආහාරකාරකයෙකිවේ; අවිච්ඡින්න කම්මකා, විවක්ෂානොකරණලද කම්මකා; බාහුමහා, බාහුකෙරෙන්; භාවමතොත්තු, භාවමාත්තුයෙහි වසාගිවේ.

36 නවයතුරු අවිතු, සබ්බසාදපි කතාරි

පායසොණාදයො භාවො, නෙසු කෙවිපි කාරකො

(නපුත්තයනෙම ගමනායී බාතුහුකෙරෙන්නද අනාගතී බාතුහුකෙරෙන්නද කතී කම් භාවයෙති අබාරයෙති චේ— නොකියවිකම්පුති බාතුහුකෙරෙන්නද අනිත්තය හා හෙතෙකල්හි භාවයෙතිචේ)

36 නවයතු, නවනතුපුත්තය; අවු, අවුපුත්තය; තු, තු පුත්තය; අවිතු, අවිපුත්තය යන මේපුත්තයෝවහාහි ස බ්බසාදපි, සියලුබාතුහුකෙරෙන්නද; කතාරි, කතීකාර කයෙතිචේත්; ණාදයො, ණපුත්තයාදිහු; පායසො, බො හෝසෙයින්; භාවො, භාවකාරකයෙතිචේත්; නෙසු, ඒ ණ පුත්තයාදින්දතුරෙන්; කෙවිපි, සමහරපුත්තයෝද; කාර කො, කාරකයෙතිචේත්.

(නවයතු අවු තු අවිපුත්තයෝ සියලු බාතුන්කෙරෙ න් කතීයෙතිචේති— ණපුත්තයාදිහු බොහෝසෙයින් භාවයෙතිචේති- ඒ ණපුත්තයාදින් දතුරෙන් සමහරපුත්ත යෝකම්පිකාරකයෙතිචේති-“දෙවදනෙතා භග්ගං ගුත්තා වා බ්‍රාහ්මණො කාටං කතවා, යන අදිය නවයතුපුත්තයට නිදගීනයි— “කාරකො, පාවකො, භොජකො, යන අදිය අවුපුත්තයට නිදගීනයි— “කතතා, නෙනා, යන අදිය තුපුත්තයට නිදගීනයි- “භයදස්සාවි, යන අදිය අවිපුත්තයට නිදගීනයි- “භාවො, පාකො, වාගො, රුගො, යාගො, යන අදිය භාවයෙතිවු ණපුත්තයට නිදගීනයි— “භවනං, සසනං, ධානං, බ්‍රාහ්මණං, පවනං, ය ජනං, භොජනං, යන අදිය භාවයෙතිවු පුපුත්තයට නිදගීනයි— “භූති, චිති, සනති, පනති, සුති, යන අදිය භාවයෙති නිපුත්තයට නිදගීනයි- “භුජ්ජනෙති භොගො, යන අදිය කම්යෙති ණහට නිදගීනයි— “රසජ්ජනෙ අ නෙතාගිග්ගො, යන අදිය කරණයෙති ණහටනිදගීන.

— 000 —

37 කිතභාවො දබ්බමිව, නෙන කම්මා දයො අපි
පායො සත්තපි කම්මසම්මං, භාවත්ථිනා කිතා.~

38 ක්‍රියාන මෙකිත්තනං, භාවෙ නිදි පුරු ක්‍රියා
තුහතු භාවෙ නදත්තා වෙ; ඉවත්තාදි ක්‍රියාපිව.~

සි— “උච්ඡයනෙ අසමාති පට්ඨයො,, යනාදිය අපාද,
නගෙහි ණහට නිදගිනයි— “සංහරනෙන අසමිනති සං
භායෙ,, යන අදිය අබාරයෙහිවූ ණහට නිදගිනයි)

37 කිතභාවො, කිතකභාවයනෙම; දබ්බං ඉව, ද්වයස
ක්මෙන්වෙ; නෙන, එහෙයිත්; කම්මාදයො අපි, කම්
කාරකාදිහුදවෙත්; කම්මසම්මං, කම්කාරකය; සතිඅපි, ඇ
තිකල්හිදු; පායො, බොහෝසෙයින්; කිතා, කිතකප්‍රත්‍ය
යෝ; භාවත්ථිනා, භාවාභිවෘද්ධියෙහි කරණලද්දුහුය.~

(කිතකුභාවයනෙම ද්වයසක්මෙන්වෙ එහෙයිත් කම්
කාරකාදිහුද ප්‍රථමාදිහුද එකවචනාදිහුද වෙති—හේමෙ
සේයි “පාකො පාකා පාකං පාකෙ පාකෙන පාකෙ
ති,, යන අදිය වේ— කම්යඇතිකල්හිදු බොහෝසෙයින්
කිතකප්‍රත්‍යයෝ භාවාභිවෘද්ධියෙහි කරණලද්දුහුවෙති—හේ
මෙසේයි “ඔදනසසපාකො සත්තනං ච්ඡයො,, යන අ
දියවෙ)

38 එකකත්තනං, එකකතීයකවූ; ක්‍රියානං, ක්‍රියාවන්අ
තුරෙන්; පුරුක්‍රියා, පූර්ණක්‍රියානොමෝවේද (එහි) නිදි,
නිදිප්‍රත්‍යයෝ; භාවෙ, භාවයෙහි වෙත්; නදත්තා, ඒ
පූර්ණක්‍රියාවගේ අභිවූ; ඉවත්තාදි ක්‍රියාපිව, ඉවත්තාදික්‍රි
යාවෙක්ද; වෙ, ඉදින් වෙනම්; (ඒඇතිකල්හි) තුංතු,
තුංප්‍රත්‍යයනෙමවනාහි, භාවෙ, භාවයෙහිවේ.~

(අභිනනකතීයකවූ ක්‍රියාවන්ගේ මධ්‍යයෙහි පූර්ණක්‍රියාවෙ
ක්වේද එහි බාතුහුකෙරෙන් නිදිප්‍රත්‍යයෝ භාවකාර
කයෙහිවෙති— හේමෙසේයි “රිපුංචිනා න පතියාති,, හ
න අදියවේ—ඒපූර්ණක්‍රියාවගේ අභිවූ ඉවත්තාදි ක්‍රියාවෙ
ක්වේද ඒ ඇතිකල්හි තුංප්‍රත්‍යයනෙම භාවයෙහිවේ—

33 පව්‍යයෝපි භාවෝයං, විහා තෙනපසිඤ්ඤා
බාතුරයෝපිසෙසෙවං, වයයෝද්දානසබ්බකො.

40 සංකේතකාල මෙවායං, විහාගො සම්පව්‍යතනො
අයායං පකතිසෙසො, පව්‍යයෝ ඉතිදිසො.

හේමෙසේයි “කවං කතං ඛරණති ආනයති කම්ම
කාරකො, යන ආදියද “කතංගච්ඡති, යන ආදියදහි
දක්වයි)

33 අයංභාවො, මේභාවයනෙම; පව්‍යයෝ අපි, පු
ත්‍යයාභිදවේ; (කුමක්හෙයිත්දයත්?) නෙතවිහා, ඒ
පුත්‍යයහැර; අපසිඤ්ඤා, ප්‍රසිඤ්ඤා කැහිහෙයිනි; බා
තුරයෝ අපි, බාතුරාභිදවේ; සෙසො, සෙසු කතීය
භිදවේ; එවං, එසේ; (පුත්‍යයාභිද- බාතුරාභිද)
වේ; නෙත, ඒකාරණයෙන්; සබ්බකා, සියලුඅභිදනෙ
ම; වයයෝ, (බාතුපුත්‍යය) සමුත්තයාගේ අභිදවේ.

(මේභාවයනෙම පුත්‍යයාගේ අභිදවේ කුමක්හෙ
යිත්දයත්? ඒපුත්‍යයහැර සිඤ්ඤා කැහිහෙයිනි— බාතුර
භිදවේ- සෙසු කතීයභිදනෙම පුත්‍යයාභිද බාති
භිදවේ- එහෙයිත් සියලුඅභිදනෙම බාතුපුත්‍යය සමුත්
තයාගේ අභිදවේ)

40 අයංවිහාගො, මේ විහාගයනෙම; සංකේතකාලං එ
ව, සංකේත සමයෙහිම; සම්පව්‍යතනො, පවති, (කෙ
බ්බවිහාගයෙක්දයත්?) අයං, මේ (ක්‍රියාරූප) අභිද
නෙම; පකතිසා, ප්‍රකෘතිහුයේ; අයෝ, අභිදවේ, එ
සො, මේ (කතීයභිද) අභිදනෙම; පව්‍යයෝ ඉති; පු
ත්‍යයාභිදනෙම වේයයි; ඊදිසො, මෙබ්බවිහාගයයි.

(මේ ප්‍රකෘතභිද අභිවිහාගයනෙම සංකේතකාලයෙ
හිම පවති කෙබ්බවිහාගයෙක්දයත්? මේ ක්‍රියාරූපඅභිද
නෙම බාතුහුයේ අභිදවේ-මේ කතීයභිදඅභිදනෙම පුත්‍ය
යාගේ අභිදවේයයි මෙබ්බවිහාගයෙක් පවති)

—000—

- 41 සිඛසඤ්ඤා වාදෙය, මහො එව නිසිඤ්ඤානෙ
ඉතරෙතරතො සිඛි, ලබ්‍ය ලක්ඛණිකා කවි—
42 අනාදියයමාලොකො, සඤ්ඤානෙ යස්ස නප්ඵලො
ඛ්‍යඤ්ඤානොපායංකේන, දිපොච ගහිතාප්‍රතො—
43 මානසනාච්ඡායානෙව, ලක්ඛණෙනෙතුවෙසිත්තා
කිතාඛානිකිසමිකේ, හොතති කාලනතරෙයවි

41 කවි; කිසිදුදේශයක්; අයං. මේප්‍රකෘතිප්‍රත්‍යයාදිපිතා
ගතනෙම; සිඛසඤ්ඤාවාදෙ, සිඛවු ශබ්දයන්ගේඅනුවාදය
වේ; අනොඵච, එහෙයින්ම; ලබ්‍ය ලක්ඛණිකා, ලක්‍ෂණ
ලක්‍ෂණ සමන්විත; හෙවත් උද්ගාරණ සුත්‍ර සමන්විත;
ඉතරෙතරතො සිඛි, අනෙකකාලයන්කෙරෙහි (ප්‍රයෝග)
නිෂ්පත්තියොමෝ; නිසිඤ්ඤානෙ, සිඛවේ—

(කිසිදුදේශයක් මේ ප්‍රකෘතිප්‍රත්‍යයාදි පිතාගතනෙම සි
ඛවු ශබ්දයන්ගේඅනුවාදයවේ-එහෙයින්ම උද්ගාරණසුත්‍රය
සමන්විත අනෙකකාලයන්කෙරෙහි නිෂ්පත්තියොමෝ සිඛවේ)

42 අනාදි, ආදියක් නැත්නාවූ; සඤ්ඤාන, ශබ්දයමිවු; අ
යංආලොකො, මේආලොකයනෙම; යස්ස, යම්ජනයෙ
ක්තව; නප්ඵලො, පහළකොට්ඨාස; තස්ස, ඵ්ජනයා
තව; ගහිතා, බුහිසෙන්ද; සකේන, ආත්මයෙන්ද; ඛ්‍ය
ඤ්ඤානෙ, පහළවේ (කුමක්මෙන්දයත්?) ආවුතො, මුච
තකරණලද; දිපොච, ප්‍රදීපයක්මෙති—

(සීමිතේ පහණ කිසි කම්මලාදියකින් මුචතකරණලද
යේ වසනුප්‍රකාශකොකෙරේද නැවතපහකරණලද අවුරු
ණුදැනියේ වසනුපහළකෙරේද එසේම මේ ශබ්දලොක
යනෙමේද අනි ප්‍රකාශකරන්නේසි)

43 මානසනා, මානසනප්‍රත්‍යයෝ; චත්තමානෙව, ම
නිමානකාලයෙහිද; ලක්ඛණ, ලක්‍ෂණයෙහිද; හෙතු
කේ, හෙතුවෙහිද; සිත්තං, චිත්තානුසං; කිතා, කිතකප්‍ර

44 කිතකාතිබෝයාලිඛා, ඉයුචණ්ණාවරදිජේ

අප්‍යාචයො ජේණ දුගියො, ඉප්‍යාචයො ජුමෙසිසුං.

නායො; බාචිච්ඡඛිකෙ, බාචිච්ඡිකත්තේ සඬඛිකෙ
යෙති; කාලිංගරෙසු අපි, අනික් (අභිනානාගත) කා
ලයන්තිද චන්තාහුය.

(මානඅනාසන ප්‍රත්‍යයෝදෙදෙන වනිමානකාලයෙහි
ද ලක්‍ෂණයෙහිද හෙතුවෙහිද වෙති කිතකප්‍රත්‍යයෝ බා
චිච්ඡිකත්තේ සඬඛිකෙහි අභිනානාගත කාලයන්තිද
වෙන්- හේමෙසේයි “ගච්ඡමානො ගණ්ඨාති-ගච්ඡන්තො
ගණ්ඨාති,, කිසාද- ලක්‍ෂණයෙහි “ඔදනං පච්චානො සු
පකාරෙ ගායති-ඔදනං පච්චන්තො සුපකාරෙ ගායති,, කි
සාද හෙතුවෙහි “ජයමානො චෙරං පසවති-ජයං චෙරං
පසවති,, කිසාද නිදර්ශිතයි— “බාචන්තො ගතො බාච
න්තො ගමිසුති,, යනු බාචිච්ඡිකත්තේ සඬඛිකෙහි අ
භිනානාගත කාලයන්ති නිදර්ශිතයි- මෙහි වනිමානයෙහි
කරණලද අනාප්‍රත්‍යයාගේ ‘ගතො ගමිසුති, යන අභි
නානාගතවාච්චි විශේෂයන්ගේ සඬඛිකෙහි නමන්ගේ
වනිමානකාලය හැර අභිනානාගතකාලයන්තිවේ)

44 කිතකා, කිතකයෝතුමු; අභිබෝයාලිඛා, අභිබෝ
යවබදුමු ලිඟුඇත්තාහුය; ඉයුචණ්ණාවරදිජේ, ඉචණ්ණ
උචණ්ණානත බාතුන්කෙරෙත්වුද වරදිබාතුන්කෙරෙ
ත්වුද; අප්‍යාචයො, අප්‍රත්‍යයද; දුගියො ජේණ, දෙවන
ණප්‍රත්‍යයද; ඉප්‍යාචයො, ඉප්‍රත්‍යයද; (යනමොහු) ජුමෙ,
ජුංලිඛිතයෙහි; සිසුං, චන්තාහුය.

(කිතකයෝ අභිබවබදු ලිඟුඇත්තාහු ඉචණ්ණ උච
ණ්ණානත බාතුන්කෙරෙත්වුද වරදිබාතුන්කෙරෙත්වු
ද අප්‍රත්‍යයද දෙවන ණප්‍රත්‍යයද ඉප්‍රත්‍යයද ජුංලිඛිතයෙ
හි වෙති— “වයො වයො කයො,, යන ආදිය ඉචණ්ණා
නතබාතුන්කෙරෙත්වු අප්‍රත්‍යයවද— “දවො,, යනආදී
හ උචණ්ණානතබාතුන්කෙරෙත්වු අප්‍රත්‍යයවද— “වරෙ

—000—

45 සුඛාකතතරි භාවයමිං, කිඛා නො ව නපුංසකෙ
නවාදිකඛතඤ්ඤා මනනාතු, අබ්‍යයනාමකා සිසුං

නිතක නිදෙසො

46 සත්‍යඥානී නවිස්සනො, නන්දියානුතයො ව නෙ
සොනුතො නත්‍ය කමොදො, දුතියාදි සථාරහං

ගණො දුතො දණො, සතඥානී වර්ධනානුතකෙරෙත්ථ
අප්‍රත්‍යයවද “භාවො රණො වාණො, සතඥානී දෙවන
ණප්‍රත්‍යයවද ‘මුනි, කම්, සතඥානී ඉප්‍රත්‍යයවද නිදහිනයි-
දෙවන ණප්‍රත්‍යයනම් “චිසරුපද්‍යදිනොණ” යන සුභ
යෙන්වු ණප්‍රත්‍යයයි)

45 අකතතරි, කතීකාරකයෙන් පිටත්නන්තිවු; සුඛ, සුභ
ත්‍යයද; භාවයමිං, භාවයෙහිවු; කිඛා, කිඛප්‍රත්‍යයෙන්ද;
නොව, නප්‍රත්‍යයද (සතමොහු) නපුංසකෙ, නපුංසක ලී
භවෙහි වෙන්; නවාදි, නවෙප්‍රත්‍යය ආදිකොට ඇති; නව
තඤ්ඤා අනනාතු, නවතඤ්ඤාප්‍රත්‍යය අනනකොට ඇති යෙද
යෝවනාහි; අබ්‍යයනාමකාසිසුං, අබ්‍යයනමිචන්තානුයං

(කතීකාරකයෙන් නොපවු කාරකයන්ති කරණලද
සුප්‍රත්‍යයද භාවයෙහිවු කිඛප්‍රත්‍යයෙන්ද. නප්‍රත්‍යයද නපුං
සකලිඛයෙහි වෙති—“භොජනං, කරණං, සම්පදානං,
අපාදානං, අභිකරණං, ගමනං,” යන ආදිය කතීකාර
කයෙන් පිටත්නන්තිවු සුප්‍රත්‍යයවද “ධාතනිං ධානිත්‍යං
දෙවදතෙනා—සධිනිං සයනිත්‍යං නයා” යන ආදිය
භාවයෙහිවු කිඛප්‍රත්‍යයන්වද “කනං දෙවදතෙනා දෙ
වදතකසංචා” යන ආදිය භාවයෙහිවු නප්‍රත්‍යයවද, නිද
හිනයි—නවාදිහු නම් “නවෙ, තුං, නිවා, නිවා, තුන”
යන මොහුයි, “කාතවෙ, කාතුං, එකක්ඛතඤ්ඤා, කතවා, ක
තවා, කාතුන” යන ආදිය නිදහිනයි)

නිතකනිර්දෙසයයි

46 සත්‍යඥානී, සම්ඥානියෙක්ති; නෙ නන්දියානුතයොව,

47 ක්‍රියාපො දුතියා කමෙම, ඝනතොගෙ ඛණ්ඩනි
කමමයවවනියොන, නිතොනනි වුමයාදිති.

48 සාතනන සාධකනමා, කතතු කරණ කාරකා
නතියා පොසු හෙතෙම, සත්තමසං ලකවණ පිට
විසෙසණෙ සතෙතෙත, තොගෙ ධුතියාදිනා පිට.

ඒ නතදිහුද; න පිටියතෙන, යොකරණ ලැබෙද්ද; සො,
ඒ අතියතෙම; අනුතො, අනුතනනමිවේ; නතු කමා
දෙ, ඒකමාදියෙති; දුතියාදි, වෛතියාදිහු; තවාරනං, සුදුසු
පරිද්දෙන්වෙත්.

(යම් අතියෙක්හි අවතන නිතක සමාස නමිනගේ
යොකරණ ලැබෙද්ද ඒ අතියතෙම අනුක්ත නමි ඒ ක
මාදියෙති වෛතියාදි විතනනිහු සුදුසු පරිද්දෙන්වෙති—උද,
හරණහා විසාර බාලාවතාඤ්ඤෙන් දනගුතු)

47 ක්‍රියාපො, ක්‍රියා සමිකිවු; කමෙම, කමියෙතිද; ඝන
තොගෙ, අත්තනන සංයොගය ඇති කල්හි; ඛණ්ඩනි,
කාලමානියන්තිද; කමමයවවනියා, එතකමීපුවනියා;
එත, ප්‍රත්‍යයානනඤ්ඤෙන්හාද; නිතොනනි, හොප්‍රත්‍යයා
අත්තකොට ඇති; උතයාදිතිව, උත ඤ්ඤාදිත් හාද යො
ගයක්ඇති කල්හිද; දුතියා, වෛතියාවිතනනි වේ.

(ක්‍රියා සමිකිවු කමියෙතිද අත්තනන සංයොගය ඇති
කල්හි කාලමානියන්තිද කමීපුවනියාත්හාද එතප්‍රත්‍ය
යානනඤ්ඤෙන්හාද හොප්‍රත්‍යයානනවු උත ඤ්ඤාදිත්
හාද යොගයක් ඇති කල්හිද වෛතියා විතනනිවේ, විසාර
බාලාවතාඤ්ඤෙන් දනගුතු)

48 සාතනන සාධකනමා, සමප්‍රධාන කාරකය විශෙෂයෙ
ත් ක්‍රියාවනිපදවන කාරකය යනමොහු; කතතුකරණකා
රකා, කතීකාරක කරණකාරකයෝනමි වෙත්, නතියා,
තතියානොමෝ; හෙසු, ඒ කතී කරණ කාරකයන්තිද;
හෙතෙම, හෙතෙමියෙතිද; සත්තමසං, සත්තමියෙතිද; ල
කවණෙ අපි ව, ලකවණයෙතිද; විසෙසණෙ, විශෙෂණෙ

—000—

49 පුරානුගත කාමෙන, යසස සඤ්ඤානෙ ධනං

ලබසාමිත්තකං නං හි, සමපදානනි කිත්තිනං

චතුර්‍යාසි සමපදානෙව, යුතො නමොති ආදිනා

සෙසිද; සන්නෙව, සනාථිතයාද, පුරිබාදිනා අපි ව, පුබ්බි
ශබ්දාදිතයාද, යොගෙ, යොගසක්ඛාතිකල්පිද ටි

(සමප්‍රධානකාරකය කතීයකාරක නම්-විශේෂයෙන් ක්‍රී
යාව නිපදවන කාරකය කාරණකාරක නම්-ඒ කතීයකාර
කයෙහිද කාරණකාරකයෙහිද හෙතෙමෙහිද සත්‍යමය
යේ අභිප්‍රේෂිතයෙහිද ලක්ෂණයෙහිද විශේෂණයෙහිද සහ ය
බ්‍රහ්මයාගේ යොගයෙහිද සහ ශබ්දයාගේ අභිප්‍රේෂිතයෙහිද පුබ්බි
ශබ්දාදිතයා යොගසක්ඛාතිකල්පිද නාමිනා විභක්තිවේ—
විසතර උද්ගතරණදිග කව්‍යායන හෙදයෙන් හා රූපසිඛණ
දිගෙන් දනසුතු)

49 පුරානුගත කාමෙන, පුරාවෙන් අනුග්‍රහකරණ කාමි
ත්තත්‍ර විසින්; යසස, යමෙක්හව; ධනං, (නමාගේ) ධනය;
සඤ්ඤානෙ, මනාකොට දෙනුලැබේද; ලබ සාමිත්තකං, ල
බනලද ධනයාගේ සමාමිතාවය ඇති; නං හි, ඒ කාරකය
තෙමේ වනාහි; සමපදානං ඉති, සම්ප්‍රදානයයි; කිත්තිනං,
නිසන්ද්‍රදේය; සමපදානෙව, සම්ප්‍රදාන කාරකයෙහිද; න
මො ඉතිආදිනා, නමො යන ආදිය හා; යුතො, යොගයෙ
හිද; චතුර්‍යාසි, චතුර්‍යාසි විභක්තිවේ

(පුරාවෙන් අනුග්‍රහකරණ කාමති ජනයා විසින් යමෙ
ක්හව නමාගේ ධනය මනාකොට දෙනුලැබේද ලබනල
ද ධනයාගේ සමාමිතාවය ඇති ඒකාරකයනෙම සම්ප්‍රදාන
කාරක නම්—ඒ සම්ප්‍රදාන කාරකයෙහිද නමො ශබ්දාදි
ත හා යොගයෙහිද චතුර්‍යාසි විභක්තිවේ—විසතර උද්ගත
රණදිග කව්‍යායන බාලාවනාර රූපසිඛණදිගෙන් දනසුතු)

50 ක්‍රියාවයි රපාදුනං, තස්මිංකු පසුබිම් සියා
කතතුකම්මාන මාධාරෙ, නිසසයානං ක්‍රියාය යො.

51 ඔකාසෝ සත්තම් නම්ති, ක්‍රියාලබ්‍යක්‍රියාය ව
ඉ උපකතීන කමෙම, කමෙම ගතාදිනම්පිව.

52 කාලෙ නිමිත්තෙ කරණෙ, පිණ්ඩවර්ගදි බාතුනං
අභිනා සත්තම් සාමෙය, උපෙතාධිකිනාපි සා.

50 ක්‍රියාවයි, ක්‍රියාවගේ පරිච්ඡේද කාරකය නෙම; අපාදුනං,
අපාදුන කාරක නම්වේ; තස්මිංව, ඒ අපාදුන කාරකයෙ
හිද; පසුබිම් සියා, පසුබිම් විභක්ති නොමෝ වන්තිය; යො,
යම්කාරකයෙක්; ක්‍රියාය නිසසයානං, ක්‍රියාව ආශ්‍රය කලා
වු; කතතුකම්මානං, ක තී ක මී ය න් ව; ආධාරෙ, ආධා
රවේද.

51 ඔකාසෝ, (ඒ) ඔකාසකාරක නම්වේ; නම්ති, ඒ ඔකා
සකාරකයෙහි; සත්තම්, සත්තම් විභක්තිවේ, ක්‍රියාලබ්‍යක්‍රි
යායව, ක්‍රියාවගේ ලක්ෂණ භූතවු ක්‍රියාවෙහිද; ඉ උපකතී
න කමෙම, ඉ යන බාතුහු කෙරෙන් හා උපප්ප්ථී කරයන
බාතුහු කෙරෙන් පැවති නපුත්තයාගේ කම්යෙහිද; ගතා
දීනං, ගතආදි බාතුන්ගේ; කමෙම අපිව, කම්යෙහිද.

52 කාලෙ, කාලයෙහිද; නිමිත්තෙ, නිමිත්තානුච්ඡේදයෙහිද;
පිණ්ඩවර්ගදි බාතුනං, පිණ්ඩශබ්දාපපද වර්ගදි බාතුන්ගේ;
කරණෙ, කරණකාරකයෙහිද; සාමෙය, ඊශ්වරානුච්ඡේදයෙහි
වු; අභිනා, අභි ශබ්දයා හා යොග්‍යයෙහිද; අධිකිනා, අධි
කානුච්ඡේදයෙහිද; උපෙත අපි, උප ශබ්දයා හා යොග්‍යයෙහි
ද; සා සත්තම්, ඒ සත්තම් විභක්තිවේ.

(ක්‍රියාවගේ පරිච්ඡේද කාරකය නෙමේ අපාදුනකාරක
නම්—එහි පසුබිම් විභක්තිවේ-ක්‍රියාව ඇසුරු කලාවු කතී
කම්යන්ව ආධාරවු කාරකය ඔකාස කාරක නම්, ඒ ඔකා
සකාරකයෙහිද ක්‍රියාවගේ ලක්ෂණ භූතවු ක්‍රියාවෙහිද ඉ
යන බාතුහු කෙරෙන් හා උපප්ප්ථී කරයන බාතුහු කෙරෙ
න් පැවති නපුත්තයාගේ කම්යෙහිද ගත ආදි බාතුන්

—000—

53 විසෙසණ විසෙසානං අසුඤ්ඤ මසෙකඛනා
ස සඬ්ඛෙකො නසමිං ජට්ඨි, කිනෙතභෙ කම්ම කතාරි

54 න කතාරි වයෙ පතෙන, ඤායුගිනනතු වා භවෙ
පීඤ්ඤා වං වයෙ කිලෙ, නෙවං කතාරි එව වා
තිට්ඨාදිනං නගො නව, භාවෙවා නසස කතාරි

ගේ කම්මයෙහිද කාලයෙහිද නිමිත්තාභිමයෙහිද පිණිස
බද පුළුවු වර ආදි බාහුන්ගේ කරණයෙහිද ප්‍රධානාභි
මයෙහිද අධි ශබ්දයාගේ යොගයෙහිද අධිකාභිවාපි උප
ශබ්දයාගේ යොගයෙහිද සප්තමි විභක්තියේ—මේ හැම
නන්ති විසාර උද්ගරණදිය කව්‍යාසනභෙද බාලාවතාර
රූපසිඛ්‍යාදියෙන් දනසුතු)

53 විසෙසණ විසෙසානං, විශෙෂණ විශෙෂාවු; අසුඤ්ඤ
මසුඤ්ඤ, අනෙකානන්තයන්ගේ; අපෙකඛනා (යම්) අපෙකා
කරණ බවෙන් ඇද්ද; සො, හේතමේ; සඬ්ඛෙකො, සඬ්ඛ
කිනමි; නසමිං, ඒ සඬ්ඛකියෙහිද; කිත්තොගෙ, කිත්ත
ත්තයන්ගේ යොගයක් ඇති කල්හි, කම්ම කතාරි, කම්
කාරක කතීකාරකයන්හිද; ජට්ඨි, ඡෙදි විභක්තියේ

(විශෙෂණ විශෙෂාවු ඔවුනොවුන්ගේ අපෙකාකරණ
බව සඬ්ඛකිනමි—ඒ සඬ්ඛකියෙහිද කිතක ප්‍රත්‍යයන්ගේ
යොගයක් ඇතිකල්හි කම්මයෙහිද කතීයෙහිද ඡෙදි විභ
ක්තියේ—මෙහිවිසාර උද්ගරණදිය කව්‍යාසනභෙද බාලා
වතාර රූපසිඛ්‍යාදියෙන් දනසුතු)

54 වයෙ, කම් කතී දෙක; පතෙන, පැමිණිකල්හි; ක
තාරි, කතීකාරකයෙහි; න, (ඡෙදි විභක්ති) නොවේ;
ඤායුගිනං තු, ඤාප්‍රත්‍යය සුප්‍රත්‍යය තිප්‍රත්‍යය යන මොවු
න්ගේ වතාහි; (කම් කතී දෙක පැමිණිකල්හි) වා, වික
ල්පයෙන්; භවෙ, (ඡෙදිවිභක්ති) වේ; පීඤ්ඤා වං, ස්ත්‍රී
ඛ්‍යයෙහිද අප්‍රත්‍යය ඤාප්‍රත්‍යයන්ගේ; වයෙ, කම් කතී
දෙක පැමිණිකල්හි (ඡෙදි විභක්ති) වේ; කිලෙ, කිලිප්‍ර
ත්‍යය ඇති කල්හි; එවං, එසේ කල්හි; න, (ඡෙදිවි

—000—

සැතියු) නොවේ; කතාර්ථව; කතීකාරකයෙහිම; වා, පික
ලපයෙන් වේ; කිසිදින, කිසිදින ප්‍රත්‍යයාදීන්ගේ යොග
යෙහි, නගොති වට, (පෙය්) නොවේමය; භාවෙ, භාව
යෙහි (කරණලද) නය, නප්‍රත්‍යයාගේ යොගයෙහි; ක
තාර්, කතීකාරකයෙහි; වා, පිකලපයෙන් (පෙය්) වේ;

(කම් කතී දෙක පැමිණි කළු කතීයෙහි පෙය් පිස
කතීනොවේ-හේමෙයේයි; “පාවසිනා භතතය ප්‍රපකාරෙ
න දෙවදතො- දෙවදතොගාවසය ගොලකෙන ගතපති-
කාරයිනා කවසය දෙවදතොග යසුසුදතො-භාරයි
නා භාරය දෙවදතොග යසුසුදතො” යන ආදියයි-
ණ, යු, හි, යන ප්‍රත්‍යයන්ගේ කම් කතී දෙක පැමිණි ක
ලුති විකල්පයෙන් කතීයෙහි පෙය්විභවනවේ-හේ මේ
යේයි, “භොගො සමපතනියා රසෙසු රසෙසු වා-භු
සුර්තං සමපතනියා රසෙසු රසෙසු වා--කති සුතතය
කවිකතය කවිකත වා--කති බුබුකොසය බුබු
කොසෙන වා” යන ආදියයි-සුළුලිඛිතයෙහි කරණලද
අප්‍රත්‍යය භවප්‍රත්‍යයන්ගේ කම් කතී වයෙහි පෙය්විභ
වනවේ-හේ මෙයේයි “පිපාසා පානියය පවිකය-
පාවිකා ඔදනස ප්‍රපකාරය” යන ආදියයි-කිව්ප්‍රත්‍ය
ය යොගයෙහි කම් කතී වයෙහි පෙය්නොවේ-හේ මේ
යේයි “නෙනබ්බා නයනියෙත භාගෙ ගාමං දෙවදතො
න-දුභිතබ්බා දෙවදතො දෙවදතො ගො බිරං ගොපාලක
න” යන ආදියයි-කිව්ප්‍රත්‍යයන්ගේ කතීයෙහිම වේ ක
ම්යෙහි නොවේ-හේමෙයේයි “කතතබ්බා කාවා දෙ
වදතොස දෙවදතොන වා” යන ආදියයි-නිව්ප්‍රත්‍ය
යෙන් “න නවනතු” ප්‍රත්‍යයාදිහි-ඔවුන්ගේ යොග
යෙන් ඇතිකල්හි කතීයෙහි පෙය්නොවේ-හේමෙයේයි
‘සො ගාමං ගතො, නොග ගාමො ගතො-සො ගාමං ග
තවා, යන ආදියයි-භාවයෙහි කරණලද නප්‍රත්‍යය
ගේ යොගයෙහි කතීයෙහි විකල්පයෙන් පෙය්වේ-හේමේ

—000—

55 දිසිනොදන්තිනොකමෙම, කරිනො යනනෙ පිච්ච

භරහිස්සානුකාරෙපි, සති හිංසාච්චාතුතං

56 දසතිස්සි ච්ඡතිස්සා පි, තිත්තභි කරණෙ පිච්ච

ආධාර කාරකෙ තස්ස, නිවහතු කම කතාරි

සේනී “කොනිලානං කුර්තං මධුරං කොකිලෙතිවා, නචි
කතං නයාවා, මමකතං මයාවා” යන ආදියයි)

55 අන්තිනො, අන්තප්‍රත්‍යයාදානි; දිසිනො, දිසයනවා
තුහුගේද; යනනෙ, ප්‍රයත්නයක් හැඟෙනකල්හි; කරි
නොපිච්ච, කරයනවාතුහුගේද; අනුකාරෙ, අනුකරණ
කර්මාදායකකල්හි; භරහිස්ස අපි, භරණයවාතුහුගේද;
සතිහිංසාච්චාතුතං, සමරණානී තිංසානී වාතුත්තේද;
කමෙම, කම්මෙති (විකල්පයෙන් ඡෙදිතිහනති) චේ

(අන්තප්‍රත්‍යයානාවු දිසයන වාතුහුගේ කම්මෙති විකල්පයෙන් ඡෙදිති භේමෙසේනී “වොරස්ස දස්සනොතො
වොරංවා” යන ආදියයි—ප්‍රයත්නයක් හැඟෙනකල්හි කරි
නො වාතුහුගේකම්මෙති (පි)ඡෙදිති-භේමෙසේනී “කො
සාන මුඛකුරුතො කෙසෙ වා-කාණ්ඩස්ස උපකුරුතො ක
ණ්ඩංවා, යන ආදියයි—සද්‍යයකරණයක් හැඟෙනකල්හි
භරණ වාතුහුගේද කරණ වාතුහුගේද කම්මෙති විකල්පයෙන්
ඡෙදිති—“මුඛං චන්දස්ස චන්දං වා අනුගරති අ
නුකරෙතිවා” යන ආදියචේ-සමරණානී තිංසානීවාතු
ත්තේකම්මෙති විකල්පයෙන් ඡෙදිති-“මාතු සරති මා
නරංවා—වොරස්ස පතරති වොරංවා” යන ආදියචේ)

56 දසතිස්ස, දසයන වාතුහුගේද; ඉච්ඡතිස්ස අපි, ඉඡ්‍යා
න වාතුහුගේද; තිත්තභි කරණෙ පිච්ච, නාස්ති අනී වා
තුත්තේ කරණයෙහිද; (කම්මෙති විකල්පයෙන් ඡෙදි)
චේ; ආධාරකාරකෙ, ආධාරකාරකයෙහි (කරණලද; ත
ස්ස, ප්‍රත්‍යයායේ; නිවහතු, කම් කතියෙහි ව
තාහි; නිවං, අවිකල්පයෙන් (ඡෙදි) චේ

(දස යන වාතුහුගේ කම්මෙති විකල්පයෙන් ඡෙදිති-

57 සත්තම් නාදරෙ සාමි, අපි නිබාරණෙ නථා

තනියාපඤ්චමිවෙව, පුච්ඡිනානාපයොගනො

‘තෙලස්ස දග්ගිති තෙලං වා’ යනු ඊට නිදගීනයි—සුසු යන බාතුත්‍රයේ කම්යෙහි විකල්පයෙන් ඡෙදි වේ—‘පිතු කො ඉවජති පිතරං වා’ යනු ඊට නිදගීනයි—තාප්‍යානි බාතුන්ගේ කරණයෙහි විකල්පයෙන් ඡෙදිවේ—‘ඵලා නං ගිගෙතා ඵලෙති වා—භොජනානං සුත්තො භොජ හෙති වා’- ඔදනස්ස පුණ්ණා පාති ඔදහෙතවා’ යනු ඊට නිදගීනයි—අබාරකාරකයෙහි කරණලද නප්‍රග්‍යයාගේ කම්කතියෙහි අවිකල්පයෙන් ඡෙදිවේ—‘ඉදං දෙ වදනස්ස භුතතභානං’ යනු ඊට නිදගීනයි).

57 අනාදරෙ, අනාදරයක් නැගෙනකල්හිද; නථා, එසේම; නිබාරණෙ, නිබාරණයක් නැගෙනකල්හිද; සත්තම්, සප්තමිවිහකතිද; සාමිඅපි, සාමිවිහකතිදවේ; පුච්ඡිනානාපයොගනො, පුච්ඡිනානාසහ නිපාතයන්ගේප්‍රයෝගයෙහි; තනියා, තනියාවිහකතිද; පඤ්චමිවෙව, පඤ්චමිවිහකතිදවේ.

(අනාදරයක් නැගෙනකල්හි භාවවත්වූ ශබ්දයාකෙරෙ නිසා සප්තමිවිහකතිද ඡෙදිවිහකතිද වේ- හේමෙසේයි “අකා මකානං මානාපිතුනං රුදනනානං පබ්බජී, මානාපිතු පුරුදනෙනසු-ආකොටසනෙනා යො තෙති සිවිරුජස්ස පෙක්ඛනො- මච්චි ගවජති ආදය පෙක්ඛමානෙ මහාජකේ” යන ආදියයි—එනිකුණ ක්‍රියානාමයන්කෙරෙත් සමුහයකින් එකදෙයක්ත්‍රයේ වෙන්කිරීම නිබාරණයමි—ඒ නිබාරණයනැගෙනකල්හි සමුහවාචිශබ්දයාකෙරෙන් ඡෙදිසප්තමිවු වෙති— හේමෙසේයි “මනුස්සානං ඛන්තිගො සුරතමො, මනුස්සස්ස ඛන්තිගො සුරතමො- කණ්ණාගාචිනං සමපනනබ්බතමා- කණ්ණාගාචිසු සමපනනබ්බතමා- පච්ඡිකානං ආවනෙනා සීඝ්‍රතමො- පච්ඡිකෙසු බාවන්තො සීඝ්‍රතමො- චූන්තමානං දෙවදනො පණ්ණිනගරො-

— 000 —

58 රිනෙතු දුතිසා සාපි, විනාඤ්ඤානෙති නාපිච්ඡ
ජවිධිතෙතූපයොගෙනු, හෙතෙතීච්ඡධිනාමනො

59 සබ්බාමා තු සබ්බාච, ක්‍රියානිප්ථිතතිකාරණා
ගොණාමුඛසප්තභෙදෙන, කම්මාදිකාරකා පිටුං
කාරකාතිලොසා

ව්‍යාභිමණෙසු දෙවදනොපාපානිනානෙත්තං ආදියයි— පු
ද්‍රානානා සත නිපාතයන්ගේ යොගයෙහි නිපාතා පඤ්ච
මිත්‍රවෙති— හේමෙසේයි “පුද්‍රදෙවදනොපා දෙවදනා
වා- නානාදෙවදනොපා දෙවදනාවා” යන ආදියයි)

58 රිනෙතු, රිනෙ යන නිපාතයාගේ යොගයෙහි වනාහි;
දුතිසා, විනිසාපිහනනිද; සාපි, ඒ පඤ්චමිච්ඡිකන්දවේ; වි
නාඤ්ඤානෙති, විනාඤ්ඤානුසත නිපාතයන්ගේ යොග
යෙහි; නාපිච්ඡ, ඒ විනිසානානිසාපඤ්චමිත්‍රදවෙත්; හෙ
තූපයොගෙනු, හෙතූගබ්දයාගේ යොගයෙහි වනාහි; හෙ
තෙතී, හෙතෙතීයෙහි (පවත්නාවූ) සුඛනාමනො, ශු
ඛනාමයාකෙරෙත්; ජවිධි, ජෂ්ඨිපිහනනිවේ

(රිනෙ යන නිපාතයාගේ යොගයෙහි විනිසාද පඤ්ච
මිදවේ— හේමෙසේයි “රිනෙදෙවදනං- රිනෙදෙවදන
නා” යන ආදිය වේ— විනා ඤ්ඤානු යන නිපාතයන්
ගේ යොගයෙහි විනිසානානිසාපඤ්චමිත්‍ර වෙති— හේමෙ
සේයි “විනා වානං දෙවො වසාති, විනා වානෙන විනා
වානාවා— ඤ්ඤානු වානං වසාති දෙවො, ඤ්ඤානුවා
නෙති ඤ්ඤානුවානා වා” යන ආදියයි— හෙතූගබ්දයා
ගේ යොගයෙහි හෙතෙතීයෙහි පැවති ශුඛනාමයාකෙරෙ
ත් ජෂ්ඨිවේ— හේමෙසේයි “බම්මසුභෙනු ගාමෙ වසති-
බම්මසුභෙනු ආවර්සං ආරංඛති” යන ආදියයි)

59 සබ්බාමාතු, (හෙතූගබ්දයාගේ යොගයෙහි හෙ
තෙතීයෙහි පැවති) සඵනාමයාකෙරෙත් වනාහි; සබ්බා
ච්ච, සිසථිමපිහනනිත්‍රවෙත්; ක්‍රියානිප්ථිතතිකාරණා, ක්‍රි
යාවගේ නිෂපන්නසථ කාරණවූ; කම්මාදිකාරකා, කම්මා

40 විසෙසණවිසෙසානං, අභිනතභිතා මිරිතං
සමාසො නාම තාදිමිති, නභිතොපි විසිතතෙ

41 දුතියාදි සමසන්තො, යනු නාමපදෙහි සො
පරෙති තු නප්පුරියො, විසෙසා නු පරං ඛනු

දීකාරකයෝ, ගොණමුඛප්‍රභේදෙන, අප්‍රධාන ප්‍රධාන
හෙදයෙන්; සිද්ධං, වන්නාත්‍රය.

(හෙතුගබ්‍රහ්මයාගේ යොග්‍යතෙහි ගෙහිභිභූතෙතිපාවති
සවිනාමගබ්‍රහ්මයාකෙරෙන් සිසලමවිභක්තිහුවෙති- හේමෙ
යේයි “කොහෙතු, කංහෙතුං, කෙතහෙතුනා, කසා
හෙතුසා, කසමාහෙතුනා, කිසසහෙතුහො, කසමිංහෙ
තුමිති” යන ආදියයි—ක්‍රියාවගේ නිපදවීමට නිමිතිවූ ක
මාදීකාරකයෝ අප්‍රධාන ප්‍රධානවශයෙන්වෙති—ප්‍රතිකා
රකයන්අතුරෙන් කතීකාරකය ප්‍රධානකාරකත්ව- ශ
සුකාරකයෝ අප්‍රධානවෙතියි දනසුතුයි)

කාරකනිර්දේශයයි

40 විසෙසණවිසෙසානං, විශෙෂණ විශෙෂා (නාම) ය
න්ගේ; අභිනතභිතා, එකාභිබව; සමාසොනාම, ස
මාසනමැයි; රිරිතං, කිසනලදි; තාදිමිති, එබඳුවූ එකා
භිභාවයෙහි; නභිතො අපි; නභිතයද; විසිතතෙ, කර
ණලැබේ.

(විශෙෂණ විශෙෂානාමයන්ගේ එකාභිබව සමුපක
මැයි කියනලදි— එබඳු එකාභිබවෙහි නභිතයද කරණ
ලැබේ)

41 යනු, යම්සමාසයෙක්හි; දුතියාදි, විනිසාදිවිභක්තිහු;
පරෙති, පරවූ; නාමපදෙහිතු, නාමපදයන්තාසමගවනාහි;
සමසන්තො, සමාසකරණලැබෙද්ද; සො, එසමාසයතෙ
මි; නප්පුරියො, නත්පුරුෂසමාසනමිවේ; අනු, මේනත්පුරු
ෂසමාසයෙහි; විසෙසා, විශෙෂායනෙමේ; ඛනු, බොහෝ
යෙකින්; පරං, පරවේ.

— 000 —

62 විසෙසණං විසෙසෙසන, එකථං තං වසං ගදි
ස කම්මධාරයො තස්මිං, පායො පුබ්බං විසෙසණං.

(සම්මසමාසයෙක්කි විහිතාදි විහන්තිත්‍ර පරනාමපදයන්
හා ස්මාසකරණලැබේද ඒ සමාසයනෙම නත්පුරුෂෙනම්-
මෙසමාධියෙහි විශෙෂපදයනෙම බොහෝසෙයින් පර
වේ— හේමෙසේයි “භූමිංගනො භූමිගනො- ඉස්සරෙන
කතං ඉස්සරකතං- බුබුස්සදෙය්‍යං පුප්ඵං බුබුපුප්ඵං- සං
ඝස්සභ්වායහතනං සංඝහතනං- පාපාභිරුකො පාපභිරු
කො- දෙවානංගුඤ්ඤා දෙවගුඤ්ඤා- වනෙපුප්ඵං වනපුප්ඵං”
යන ආදියයි— කිසිනැතෙක්කි නත්පුරුෂසමාසයෙහි වි
ශෙෂණපදයද පරවේ- හේමෙසේයි “මාලංඅගිනො අගි
මාලො- කොකිලාය අවකුඨං අවකොකිලං, වනං- කම්ම
ස්සඅලංසමභෝ අලංකමෙමා- වාණතොතික්ඛතනං ති
බ්බාණං- හංසාහං ගුඤ්ඤා ගුඤ්ඤා” යන ආදියයි)

62 විසෙසණං, (සම්ම සමාසපදයෙක්කි) විශෙෂණ (නාමප
ද) ය නෙම; විසෙසෙසන, විශෙෂ්‍ය (නාමපද) ය හාසම
ග (සමාසකරණලැබේද) නංවසං, ඒ විශෙෂණ විශෙෂ්‍ය
දෙක; ගදි, ඉදින්; එකථං, එකාභිඤ්ඤාත්තේවේද; සො,
ඒ සමාසයනෙම; කම්මධාරයො, කම්මධාරයසමාස නම්
වේ; තස්මිං, ඒ කම්මධාරයසමාසයෙහි; විසෙසණං, විශෙ
ෂණයනෙම; පායො, බොහෝසෙයින්; පුබ්බං, පූර්වවේ.

(සම්ම සමාසයෙක්කි විශෙෂණ නාමපදයනෙම විශෙෂ්‍ය
නාමපදයහාසමග සමාසකරණලැබේද ඒ විශෙෂණ වි
ශෙෂ්‍යදෙක ඉදින් ඒකාභිඤ්ඤාත්තේවේද ඒ සමාසයනෙ
ම කම්මධාරයසමාසනම් ඒකම්මධාරයසමාසයෙහි විශෙෂ
ණයනෙම බොහෝසෙයින් පූර්වවේ— “නිලසුභං උප්ප
ලසුභං නිලසුභං” යනු උදාහරණයි— කිසිනැතෙක්
කි විශෙෂණයද පරවේ- හේමෙසේයි “උප්පලසුභං
පුර්වසුභං” යන ආදියයි)

4

63 නභිතභේ ධර්මානාරෙ, උත්තරස්මිං පදෙ පරෙ
සමසන්නෙ දිගු යනු, සඛිංක සඛිංකෙය්වාචිති.

64 උභෙ නත්තරුසා චුත්තා, කාරිසස්මිං තද්ධර්මං
ලක්ඛණං ලක්ඛලක්ඛණස්මි, ලක්ඛලක්ඛණදස්මි.

63 යනු, සමසමාසයෙක්කි; සඛිංක, සඛිංකපදය; සඛිංකෙය්වාචිති, සඛිංකෙය්වාචිචු විශේෂයන්තාසමග; නභිතභේ, නභිතාභිභේති; සමානාරයෙති; උත්තරස්මිංපදෙ, උත්තරපදයා; පරෙ, පරකල්පිත; සමසන්නෙ, සමාසකරණලැබේ; දිගු, (ඒ)දිගුසමාසනම්.

(සමසමාසයෙක්කි සඛිංකවාචක විශේෂණපදය සඛිංකෙය්වාචිචු විශේෂපදයන්තාසමග නභිතාභිභේති සමානාරයෙති උත්තරපදයා පරකල්පිත සමාසකරණ ලැබේ ඒ සමාසයෙන්ම දිගුසමාසනම්— “පඤ්චනං නාචිකානං අපචං පඤ්චනාචිකි, යනු නභිතාභිභේති දිගුසමාසයට “පඤ්චනං ගොනානං සමානාරෙ පඤ්චනං” යනු සමානාරයෙති දිගුසමාසයට “පඤ්චනාමො ඛනාති අස්සාති පඤ්චනාමො ඛනො” යනු උත්තරපදයා පරකල්පිත දිගුසමාසයට උද්ගරණි)

64 උභෙ, දිගුසමාස කම්මාරයසමාසයේ දෙදෙන; නත්තරුසා, නත්තරුසසමාසයේයයි; චුත්තා, කියනලද්දු ය; තද්ධර්මං, ඒ නත්තරුසසමාසය ආශ්‍රිතව; කාරිසස්මි, කාරිසස්මි; ලක්ඛලක්ඛණස්මි, සුත්තඋද්ගරණයන්ති; ලක්ඛණලක්ඛණදස්මි, උද්ගරණසුත්තයන්ති; කාමිලිචු පණ්ණාසකි; ලක්ඛණං, දන්තාලැබේවා; නොහොත් දරණලැබේවා.

(දිගුසමාසකම්මාරයසමාසයේ දෙදෙන නත්තරුසසමාසයේයයි කියනලද්දු ය— දිගුකම්මාරයසමාසයන්ති ඒ නත්තරුසසමාසය ආශ්‍රිතව කාරිසස්මි සුත්තඋද්ගරණයන්ති උද්ගරණසුත්තයන්ති කාමිලි පණ්ණාසකි දරණලැබේවා)

—000—

65 යනු නෙකපද ඤාණයේ, බහුබිභිති ස මුත්තෙ
සරූපා යදි වා යුධෙ, විදිසාය දිසාරවා.

ඡුලාබේවා—“අධ්‍යානමණේ-අපසුනං” යන ආදිය නි
දගීනයි).

65 යනු, ගම්මසමාසයෙක්හි; අනෙකපද, නොගෙස්පද
ගෝ; අඤාණයේ, අන්‍යපදයාගේ අභිගෙහිද; ගදිවා,
ඉදිත්තෝ; සරූපා, සමානරූපඇතිපදකෙනෙක්; යු
ධෙ, යුධාභිගෙහිද; දිසාරවා, දිසාවාචි ශබ්දකෙන
ක්තෝ; විදිසාය, අනුදිශාවගේ අභිගෙහිද; (සමාසකර
ඡුලාබේදද) යො, ඒ සමාසයනෙම; බහුබිභිති, බහුත්‍රී
ති සාමාසයයි; උච්චතෙ, කියනුලැබේ.

(ගම්මසමාසයෙක්හි නොතෙක්පදගෝ අන්‍යපදයාගේ
අභිගෙහි සමාසකරඡුලාබේදද ඒ බහුත්‍රීතිසමාසනම්—
හේමෙසේයි “පතතං උදකං යං ගාමං යො පතොතාද
කො ගාමො- ජිතො අරි සෙන යො ජිතාරි ගුණ—දුරි
තං දුරු ගෙන යො දුරිතදුරු, එරසු- උපතනො පසු ය
සු යො උපතනපසු, දෙවො- උස්සනනා ජනපද යසමා
යො උස්සනනජනපදො, දෙයො- විතතා ගාවො යසු
යො විතතා, බ්‍රාහ්මණෝ- නිමමලං ජලං යසමිං නං
නිමමලජලං, නළාකං” යන ආදියයි— ගම් සමාසයෙක්
හි සමානරූපඇතිපදගෝ යුධාභිගෙහි සමාසකරඡුලා
බේදද ඒ සමාසයනෙම බහුත්‍රීති සමාසනම්— හේමෙසේ
යි “කෙසෙසුච කෙසෙසුච ගගෙනො ඉදං යුධං වතතනී
නි කෙසා කෙසී- දණ්ඩෙතිව දණ්ඩෙතිව පතරිනො ඉදං
යුධං වතතනීති දණ්ඩා දණ්ඩි” යන ආදියයි— ගම්සමා
සයෙක්හි දිසාවාචි ශබ්දගෝ අනුදිශාභිගෙහි සමාසක
රඡුලාබේදද ඒ සමාසයනෙම බහුත්‍රීතිසමාසනම්— හේ
මෙසේයි “දනඛිණසාල පුබ්බසාල දිසාය ගං අතතර
ලං සා දනඛිණපුබ්බා-විදිසා” යන ආදියයි)

66 පුබ්බං විසෙසණං නත්ත, සප්තම් නිඝ්නනම්පිම්
පරතතු ආවුබ්බේයි, විභාසා ග්ගාතිනාදිසු

67 සමාහාරෙ නරිතර, යොගෙ කාමසමුච්ඡයො
ච්ඤ්ඤා පුබ්බං හවෙ නත්ත, අච්චිතථසාරං බහු

66 නත්ත, ඒ බහුච්ඡිතිසමාසයෙහි; සප්තම්නිඝ්නනං අපිම්, සප්තම්විභක්තාසනනවුද නිශ්චාප්තාසනනවුද; විසෙසණං, විශෙෂණයනෙම; පුබ්බං; පූර්වේ; ආවුබ්බේතිතු, ආවුබ්බාච්චාචි පදයන්කෙරෙන්නිභාති; පරං, (සප්තම්පි භක්තාසනපදය) පරවේ; අග්ගාතිනාදිසු, අග්ගාතිනො යන ආදි උද්ගරණයන්හි; විභාසා; (නිශ්චාප්තාසනන පදය) විකල්පයෙන් (පර) වේ.

(ඒබහුච්ඡිතිසමාසයෙහි සප්තම්විභක්තාසනනවු විශෙෂණ පදය පූර්වේ- හේමෙසේයි “උරුඤ්ඤාමො” යනි ආදිය සි— නිශ්චාප්තාසනන විශෙෂණපදයනෙම පූර්වේ-හේ මෙසේයි “පඤ්ඤාදකො” යන ආදියයි— සප්තම්විභක්තාසනනපදයනෙම ආවුබ්බාච්චාචි පදයන්කෙරෙන් පර වේ— හේමෙසේයි “චරිතං පාණිමිති යසස සො චරිතපාණි” යන ආදියයි— නිශ්චාප්තාසනනපදයනෙම “අග්ගාතිනො” යන ආදිප්‍රයෝගයන්හි විකල්පයෙන් පර වේ- හේමෙසේයි “අභිග්ගාතිනො යෙන සො අභ්‍යාතිනො ආභිග්ගාතිනො” යන ආදියයි)

67 සමාහාරෙ, සමාහාරයෙහිද; ඉතරිතරයොගෙ, ඉතරිතරයොගයෙහිද; (පච්චිනාචු) කාමසමුච්ඡයො, කාමයන්ගේපිණ්ඩිකරණය නෙමේ; ච්ඤ්ඤා, ච්ඤ්ඤාසමාසනම් වේ; නත්ත, ඒ ච්ඤ්ඤාසමාසයෙහි; අච්චිතථසාරං, පූර්වචා චකවුද මිදසමරභාත්තවුද පදයනෙම; බහු, බොහෝ සෙයින්; පුබ්බංහවෙ, පූර්වේ.

(සමාහාරයෙහිද ඉතරිතරයොගයෙහිද පච්චිනාචු සන්තෙ රුස්සිරිම ච්ඤ්ඤාසමාසනම්— ඒ ච්ඤ්ඤාසමාසයෙහි

—000—

68 විභතනදෙ, බ්‍යයා යනු, සාබ්‍යසීභාවෝ ඉස්‍යනෙ
පරදයෝ පඤ්චමියා, ජට්ඨියා ඔරමාදයෝ

සුභවාචකවුද මිදසවරඇත්තාවුද පදයනෙමි බොහෝසෙ
සිත්සුවේ— සමාහාරවඤ්ඤෙති “චක්ඛුඤ්චසොනඤ්ච
චක්ඛුසොනං- චුබ්ඤ්ච නාසිකඤ්ච චුබ්‍යාසිකං” යන ආ
දිය උද්ගරණයි— ඉනර්නරයොගයෙති “සමණෝව
බ්‍රාහ්මණෝව සමණ්‍ය්‍යාහමණ- බ්‍රාහ්මණෝව ගහපති
කොව බ්‍රාහ්මණගහපතිකා- ඛන්තියොව බ්‍රාහ්මණෝව
ඛන්තිය්‍ය්‍යාහමණ- දෙවොව චත්‍රසොව දෙවචත්‍රසො-
චඤ්ච සුරියොව චඤ්චසුරියා” යන ආදිය උද්ගරණයි)
68 යනු, යම් සමාසයෙක්හි; විභතනදෙ, විභතති ආදී
යෙති; (පවත්නාවු) අබ්‍යයා, අව්‍යයශබ්දයෝද; පඤ්ච
මියා, පඤ්චමිවිභතතිසභාසමග; පරදයෝ, පරිආදිහුද;
ජට්ඨියා, ඡෛත්‍යවිභතතිසභාසමග; ඔරමාදයෝ, ඔරශබ්දදී
හුද; (සමාසකරණ්‍ය්‍යාලාබ්ද්ද) සො, හේසමාසයනෙමි;
අබ්‍යසීභාවෝ, අබ්‍යසීභාවසමාසයයි; ඉස්‍යනෙ, කාමි
තිවත්‍රලාබ්‍ය.

(යම් සමාසයෙක්හි විභක්තියිවුනු කාරකාදී අවිධි
හි පැවති උපසගිතිපානගෝ සමාසකරණ්‍ය්‍යාලාබ්ද්ද එස
මාසයනෙමි අව්‍යසීභාවසමාස නමි—මෙහිඋද්ගරණප්‍රක
වහෙයිත් නොදක්වනුලාබ්‍ය— යම්සමාසයෙක්හි පරිආදි
හු පඤ්චමිවිභතතිසභා සමාසකරණ්‍ය්‍යාලාබ්ද්ද හේ අව්‍යසී
භාව සමාසනමි— “පරිපබ්‍රිතංවසි දෙවො- ආපබ්‍රිතා
වසිදෙවො- ඛනිගාමං-තිරෙපබ්‍රිතං- පුරෙහතතං-පවජා
හතතං,, භනආදිය උද්ගරණයි— යම්සමාසයෙක්හිඔරශ
බ්දදිහු ඡෛත්‍යවිභතතිසභා සමාසකරණ්‍ය්‍යාලාබ්ද්ද ඒ සමා
සය අව්‍යසීභාවසමාසනමි- “ඔරගබ්‍රිතං- උපරිගබ්‍රිතං- උ
පරිගබ්‍රිතං- පරිසොනං- පාරසමුතං- මජ්ඣගබ්‍රිතං- තෙසා
පාසාදං- උබ්‍රිතං- අබ්‍රිතං- අනෙතාපාසාදං”
යන ආදිය උද්ගරණයි)

69 ජට්ඨිතප්පුරිසෙ රුජ, මනුසොති පර සභා
පණ්ඩකොසාලමභේපි, ජායා බාහුලලපුබ්බිකා.

70 වාස්සු සෙසා සුර සාලා, නිසා ජායා ඉමෙ පන
උපසොස්සපකාමා නිවං, නද්දිත්තා පාකාසනෙ
සමාසනිසොසො

69 ජට්ඨිතප්පුරිසෙ, ඡෙට්ඨිතත්පුරුෂ සමාසයෙහි; රුජමි
නුසොති, රුජයී අමනුෂ්‍යත්වාවි අබ්දයත්කෙරෙන්;
පර, පරවු; සභා, සභාඅබ්දයද; සාලමභේ අපි, ශාලා
යීයෙහි (පැවති) සභාඅබ්දයද; බාහුලලපුබ්බිකා, බහු
වචන පූභීවු; ජායා, ජායාඅබ්දයද; පණ්ඩකො, නපුංසක
ලිඛනයෙහිවේ.

(ඡෙට්ඨි තත්පුරුෂ සමාසයෙහි රුජයී අමනුෂ්‍යත්ව වි
අබ්දයත්කෙරෙන් පරවු සභාඅබ්දයද ශාලායීයෙහිපැ
වති සභාඅබ්දයද බහුවචනපූභීවු ජායාඅබ්දයද නපුංසක
ලිඛනයෙහි වේ—“නරපතිසභං- ඉසාරසභං- පෙනසභං-
රක්ඛසසභං” යන ආදිය රුජයී අමනුෂ්‍යත්ව වි අබ්ද
යත්කෙරෙන් පරවු සභාඅබ්දයට නිදර්ශනයි—“ශොපා
ලසභං- ඉසීසභං- දුසිසභං,, යන ආදිය ශාලායීයෙහි
පැවති සභාඅබ්දයට නිදර්ශනයි—“සලභානංජායා සල
භවජායං” යන ආදිය බහුවචනපූභීවු ජායාඅබ්දයට නිද
ර්ශනයි)

70 සෙසා, සෙසා අබ්දය; සුර, සුර අබ්දය; සාලා, සා
ලා අබ්දය; නිසා, නිසා අබ්දය; ජායා, ජායා අබ්දයයන;
ඉමෙපන, මේඅබ්දයෝවනාහි; වා, විකල්පයෙන්; අස්සු,
(නපුංසකලිඛනයෙහි)වෙන්; උපසොස්සපකාමා, උපසොස්ස
අබ්ද උපකාමා අබ්දයෝදෙදෙන; නද්දිත්තාපාකාසනෙ
ඒ අනිසායෙන් ප්‍රථමත්ව ප්‍රකාශකිරීමෙහි; නිවං, අපි
කල්පයෙන් (නපුංසකලිඛනයෙහි) වෙන්.

(ඡෙට්ඨි තත්පුරුෂයෙහි “සෙසා. සුර. සාලා. නිසා.
ජායා” යනමේ අබ්දයෝ විකල්පයෙන් නපුංසකලිඛන

—000—

71 සමබ්‍රහේ කාරකෙ පිණ්ඩෙ, භාවෙ ගොතොතො පරත්‍යව
කථානොතනතිනාරුළුභා, සමාසනනාබ්‍යසා පිටු

නඛිතනිදෙසො

කඩායනසාරො

නි විසි නො

සෙතිවෙති— හේමෙසේයි “රජසෙනං රජසෙනාවා—
ගවසුරං ගවසුරවා— ගොසාලං ගොසාලාවා- සානිසං
සානිසාවා- කුච්චිජායං කුච්චිජායාවා” යන ආදියයි—
මෙයින් තත්පුරුෂ සමාසයෙහි උපසුඤ්ඤා උපකතමාශබ්ද
යෝ දෙදෙන ඒ අනුභූතියෝ ප්‍රථමානුභූත ප්‍රකාශනිර්මෙහි
අභිකල්පයෙන් නපුංසක ලිඟුවෙතිවෙති— හේමෙසේයි
“ඡන්දොපසුඤ්ඤං දවොපකතමං” යන ආදියයි)

සමාසනිර්දෙශයයි

71 නඛිතා, නඛිතප්‍රත්‍යයෝනුමු; සමබ්‍රහේ, සමබ්‍රහයෙ
හිද; කාරකෙ, කාරකයෙහිද; පිණ්ඩෙ, සමුතයෙහිද;
භාවෙ, භාවයෙහිද; ගොතොතො, ගොතූයෙහිද; පරත්‍යව
පරානුභූතයෙහිද; සමාසනනා, සමාසනනායාකෙරෙහිද; අ
බ්‍යසා අපිට, අබ්‍යස ශබ්දයාකෙරෙහිද; ආරුළුභා, නග
නලද්දහු; නොහොත්, ප්‍රකටවුවාහු; කථානොතන, කිය
නුලැබෙත්.

(නඛිතප්‍රත්‍යයෝ සමබ්‍රහයෙහිවෙති- හේමෙසේයි “බු
ඛො අසස දෙවනාති බුඛො පුමා” යන ආදියයි— නඛි
ප්‍රත්‍යයෝකාරකයෙහිවෙති— කුප්‍රමිභෙහරතතං කොපුමි
භා වන්ති” යනු කම්කාරකයටයි- “වෙසනකරණේ”
යනු කතීකාරකයටයි— ‘පුරණේ’ යනු කරණකාර
කයටයි— “අග්ගං ආසනං දීගතො අසානාති අනාසනිකො
පුරිසො” යනු සම්ප්‍රදාන කාරකයටයි— අපාද්‍යනෙහි
නඛිතයෝ නොවෙති- “විසනනධිකා අසමිං සතෙ සත

සොවාති විසඳනං විසඳනං” යනු ආධාරකාරකයට
 යි— නභිතයෝ සමුනාච්ඡිගෙහි වෙති- “කාරකංසමුභො
 කාරකං” යන ආදියයි- නභිතයෝ භාවාච්ඡිගෙහිවෙති—
 “සුනනතතා” යන ආදියයි- නභිතයෝ ගොත්‍රයෙහිවෙ
 ති ‘වාසිඤා’ යන ආදියයි— නභිතයෝ පරාක්‍රීයෙහි
 වෙති “නගරස්ස ඉදං නාගරං” යන ආදියයි— නභිත
 යෝ සමාසානතයෙන් වෙති- “අදවරුණ” යන ආදියයි—
 නභිතයෝ අව්‍යයශබ්දාකාරෙන් වෙති “අසමිංකාලෙ
 අජ” යන ආදිය. දනසුත්තේහි)

නභිතනිර්දේශයයි

කව්‍යාසතසාරස

නිමවනලදි.

- 1 දිවොකවාණී නලිත, යොනි වාණනදාහිප්පු
 සුච්ඡාතිජනුපානෙනා, තුණමණ්ණණ්ණවොපමො
- 2 නානාඤ්ඤානිත්‍රතොඤ්ඤාණී, ඤ්ණානන්දසමඤ්ඤාකො
 සතිස්සරෙයො පිලසී, හිසොව පවනායනො
- 3 සිසොයා යො නස්ස බරිති, සස්ස සත්තිහ නිණ්ණඛි
 නිස්සෙසපොසමානස, නොසලො, සීලතුසකො
- 4 පටිපත්තිරතො සත්වා, ගමාලො, නිපුණො සුචි තො
 පදුමාරමනාමො ඡිග්ගි, මහාථෙරෙ මහායසො
- 5 නස්ස තෙනවාසිකො සුරෙ, වෙග්ගකරණ සෙබරෙ
 සිස්සුග්ගානිපානෙන ජෙකො, සබ්බමදෙසනෙ පට්ඨො
- 6 දසාපතිස්සයො සාධු, නානාගන්ථි විබාසකො
 උථ්වාසයො සභාභාසී, අරිකුඤ්ජර කෙසරි
- 7 වාලුකා නිත්ති ගාමසමිං, විජේතභාස සමඤ්ඤාදිති
 පරිවෙණසමි මඛිතු, බ්බමසචොදයපාදො
- 8 චුලලගණ්ඨිති පඤ්ඤානෙ, නිකායසමිං සුනිමමලෙ
 ලඛිකායං හිනච්ඡිසංඝස්ස, නායකත්‍රතං ගතො අනං

- 9 උනනාඬාදි මහානිසා, රියමංසබ්බාමා
ඤ්ඤානිලක විධාන, අපරාධො දුරුසදො
- 10 අප්පවෙදඤ්ඤානා මන්තී, නත්තපේන කතඤ්ඤානා
ඒ, ඕ, ඇසාදිනා වෙස්, රතනෙනා භියාපිනො
- 11 සියෙසානා මරසීගෙන, භික්ඛුනා සුච්ඤ්ඤානිනා
සුවච්චන සමං මග්ගං, විතතානුකූලවන්තිනා
- 12 කල්වාඤ්ඤා රතත්ථසා, නිත්තප්පසා සභාසයා
වත්තමාන මනාරිං කල්වා, යනාදි මවලමිබ්බසා

- 13 හෙඬාචුත්තා දසාපනනා, සබ්බෙපි ගරවො මම
ගන්ථිප්පකතපුඤ්ඤාන, වජ්ජනු ඉමිනා සිවං
- 14 සුච්චිප්පනිනා සෙසා, පතිනත්තවත්තසා යුතා
සබ්බාසීලගුණවාසා, මානා මෙ ලභනං ධුටං
- 15 හොවාදානිජ්ජනො ඛසන්ත, නා භිබ්බානො කුට්ඨිකො
පසාභු නිබ්බුතිං භූරි, විතතවා ජනකො මම
- 16 කරෙ මෙ පඨමං සොභිං, රුද්දිගො සිමනව්භග්ගො
ඨපි ගො වණ්ණාසිකබ්බසා, ස පසාභු පරායනං
- 17 නිලං මෙ සුබ්බදකබ්බානි, ගො පසි මිත්තප්පනිනා
පිනෙසාබොත මනිමුති, සරණං සංභු පාසකො

- 18 පුට්ඨලුගෙත්තගවා බම්ම, පාලනාමො ගුණකාරෙ
බහාථෙරෙ දසාවාසො, ආසි මෙ ගරුසන්තිහො
- 19 සුඛාවඛකමනො ධිමා, ඤ්ඤානකබ්බ සමඤ්ඤවා
මහාථෙරෙ සද්ද ආසි, මමෙ කතනභිනෙ රතො
- 20 පබාන නාසකපොරෙ, විජේතදස සමඤ්ඤාදිති
පරිවෙණ්ණධිපති මෙ, භිගෙසත්තවර්ගො පිග
- 21 උජ්ජිවිතො දසාපනෙනා, බම්ම නිව්ජය කොපිදො
සුමබ්බල මහාථෙරෙ, භිනෙසී සුභදො මම
- 22 වාලිකාගාමරෙ සිරි, සුමබ්බල සතිස්සරෙ
පණ්ණිනො ගුණසම්පන්නො, සබ්බා මෙ භිත්තසඤ්ඤානො

- 23 බම්මාලඛිකාරකො සමමා, බම්මාලඛිකාර නාමවා
නාසකත්විණේ මසං, විසායො සුභදො අනු
- 24 ජතප්පිකො ගුණවාසො, සුඛ විසුභ නිගතිමා
පිසාදි රතතතේර, පාදො මෙ සුභදො අනු
- 25 බම්මාගුම මනාපේරෙ, නානාසත්ථිසාරදො
අර්හකෙසර්ඤ්ඤො, මිත්තො මෙ සුඛබ්බිමා
- 26 දෙසදෙසනතරච්ඡා, සසවා සත්ථිකොවිදේ
සුභුතිනාමකො ථේර, පාදො ආසි සවා මමං
- 27 මුලවංසික සඛිවාසො, නිකායෙ විදුරකරෙ
තිතො මෙ ආපි සුභත, වංසාවෙත ගතිපුබ්බතො
- 28 බම්මානමො විබුද්ධොති, ගාමරේ සුච්චස්සඤ්ඤා
බම්මානම මනාපේර, පාදො මිත්තො මමං අනු
- 29 රජෙම චිඤ්ඤා, ගාමෙ රමෙ රිසාකරෙ
වසං සුමනතිස්සාවෙත, මිත්තො මෙ සංඝනායකො
- 30 දෙවදෙවසුභො, මිත්තො මිත්තො සතං පටු
දෙවදෙවාගමාදි, මිත්තො සත්තො තිතෙ සදා
- 31 සබ්බමදෙසනෙ, සීලාලඛිකාරලඛිකානො
සවානු බම්මානත, මනාපේරෙ ගුණලයො
- 32 සබ්බමසුභති නාමසමා, නිකායස්මිං ගතිස්සරෙ
සීලරතන නාමො මෙ, සවා විනසකොවිදො
- 33 බස්සස්සස්සස්ස මනාතිති, ගාමරේ භාරිවිග්ගහො
විමලසාර නිසාමෙත, ථේරෙ මස්තං සවා අනු
- 34 සමො සබ්බමතිස්සරෙ, සාසනස්සොදගත්ථිකො
සවාතිස්ස මනාපේරෙ, වසස්සො මෙ තිවෙරතො
- 35 ථේරෙ සුපෙසලො සද්ධං, සද්ධංසුසහසස්සඤ්ඤා
සවා මෙ අනු රමස්සස්ස, නිකායෙ ථාතිතං ගතො
- 36 මෙධාවි මුනිහො බම්ම, දෙසනෙ නිවසිනත්තො
මෙධාවිනාමවා මස්තං, සවානු සතිකුස්සරෙ
- 37 ජාතො නිමමල නොට්ඨි, වංසෙ කම්බුපයොපමේ
'විසුඛර්' රජපකවා ඛෙත, රජමිමො සවානු මෙ

- 38 සුඛපිපාසාසුපාසකො, දකෙඛා ධිකරණදිසු
අමච්චො මෙ සඛා "වික්ඛර්", ගජපක්ඛාභිබානවා.~
- 39 අභිබම්මපිදු බම්ම, රතනො පච්ඡානවා
පදිපපතනකතනා මෙ, මිත්තො මිතතිනෙරනො
- 40 ගහණො පාසකො ධිරො, වාපිසාර උමඤ්ඤකො
එඤ්ඤාසුතඤ්ඤ මය්හං, නානාසජ්ඣේසු කොපිඤ්ඤ.~
- 41 සුභද්ද ච ඉමෙ මය්හං, මිත්තො ඤෙඤ්ඤ සන්ති යෙ මම්මං
සත්තචො යෙව සබ්බෙ නෙ, චජ්ඣනු ඉමිනා වුචං.~
- 42 අනෙත පුඤ්ඤකම්මෙන, ධිරොච ජාති ජාතියං
මොචයං පාණිනො දුක්ඛා, වූචො හොමි අනාගතො-
- 43 යා දෙවනා මුනිඤ්ඤ, සාසනොදයකාරිනි
නාසබ්බා සුඛිනිහොනතු, සමයෙවසසනංකතො ති.~
-